

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Utvärdering av
**Företagsstöd
till hästnäringen**

Rapportnr: 2011:67

ISSN: 1403-168X

Text och bild: Oxford Research

Utgivare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Landsbygdsenheten

Rapporten finns som pdf på www.lansstyrelsen.se/vastragotaland under Publikationer/Rapporter.

Innehåll

Innehåll	3
1. Sammanfattning	7
2. Bakgrund till uppdraget	8
2.1 Uppdraget	8
2.2 Utvärderingsmetod	9
2.2.1 Enkätundersökningens genomförande	9
2.2.2 Fallstudiernas genomförande.....	9
2.3 Urval för enkätundersökningen	10
2.3.1 Urval för fallstudier	11
2.4 Definitioner	11
3. Landsbygdsprogrammet inom Västra Götalands län	13
3.1 Axel 3 – diversifiering och livskvalitet	13
3.2 Hästnäring och hästföretagande i Västra Götaland	14
3.3 Länsstyrelsen Västra Götalands fördelning av stöd	15
4. Resultat från enkätundersökningen	17
4.1 Bortfallsanalys	17
4.2 Redovisning av enkätresultat	18
4.2.1 Enkätrespondenternas sammansättning	18
4.2.2 Enkätrespondenternas hästföretag	21
4.2.3 Ansökningsförfarandet och tilldelning av stöd.....	24
4.2.4 Stödets effekter på företagets verksamhet.....	27
4.2.5 Sammanfattning.....	30
5. Resultat från fallstudierna	31
5.1 Respondenternas hästverksamhet	31
5.2 Respondenternas uppfattning om stödet	32
5.2.1 Ansökningsprocessen.....	32
5.2.2 Stödets och investeringens effekter.....	33
5.2.3 Stödets utformning	34
5.2.4 Ridhus och ridleder	35
6. Möjligheter och förutsättningar att bedriva hästnäring på landsbygden	36
6.1 Förutsättningar för kvinnor att driva landsbygdsföretag	36
6.2 Hästnäringens möjligheter att motverka avfolkningen av landsbygden	38
6.3 Upplevelser av Länsstyrelsens förvaltande roll.....	39
7. Hästnäringen och jämställdhet	41
7.1 Jämställdhetsarbete enligt enkätrespondenterna.....	41

7.2	Intervjurespondenterna om jämställdhet.....	43
7.2.1	Könsfördelningen inom hästnäringen	43
7.2.2	Ungdomar på landsbygden.....	44
7.2.3	Hästnäringens status	45
7.3	Avslutande kommentarer – synen på jämställdhet	45
8.	Slutsatser	47
9.	Referenser	49

Förord

De övergripande målen för Landsbygdsprogrammet är att åstadkomma ekonomisk, ekologisk och social hållbar utveckling av landsbygden. Den innevarande programperioden pågår, i likhet med flertalet andra europeiska program, mellan 2007 och 2013. Finansieringen sker till hälften genom svenska statliga medel och till hälften genom EU:s budget¹. Totalt uppgår budgeten till 91 miljarder euro (cirka 900 miljarder svenska kronor) fördelat över EU:s 27 medlemsländer. Av detta har Sverige blivit tilldelat cirka 1 800 miljoner euro, vilket utgör cirka 2 % av den totala budgeten². Under 2010 fattade Regeringen beslut om förändringar i programmet för att anpassa det till EU:s förändrade jordbrukspolitik. Det medförde bland annat att ytterligare resurser tillfördes programmet.

I den Nationella Stiftelsen för Hästhållningens Främjande (NS) slutrapport om hästen i Landsbygdsprogrammet görs bedömningen att det under programperioden 2007-2013 kommer att ges ökade möjligheter till hästnäring att söka medel och att det är framförallt tre faktorer som bidrar till detta:

1. Svaghet i traditionellt jordbruk och att det för en del av stödet saknas koppling till sådant jordbruk,
2. Att avel innefattas av så kallad primärproduktion,
3. Att stor fokus läggs vid små- och mikroföretag vilket utgör en stor andel av hästnäringen.

Hästnäringen beskrivs som en prioriterad verksamhet för mottagande av företagsstöd inom Landsbygdsprogrammet. Hästnäringen anges ha betydande potential inom områden som turism, avel, foderproduktion, träningsanläggningar och för att öka landsbygdens attraktionskraft. Under 2010 bildades en branschorganisation för hästnäring samt en mötesplats för kunskapsutbyte i Skara.

För att fördela medel inom Landsbygdsprogrammet har urvalskriterier utformats av Jordbruksverket tillsammans med programmets övervakningskommitté. Urvalskriterierna utgörs dels av generella kriterier och dels av kriterier som är specifika beroende på åtgärdernas inriktning. För att bli beviljad medel krävdes att uppfylla generella kriterier och ju fler kriterier som uppfylls desto högre prioritet nås. Exempel på generella kriterier är långsiktighet, innovation, kostnadseffektivitet, jämställdhet etc. För ansökningar om nationellt projektstöd har Jordbruksverket lagt till kriterier om måluppfyllelse för relevant åtgärd och inriktning, nationellt intresse och koppling till sannolikhet för regionalt genomförande, projektkluster, och helhetssyn för landsbygdsutveckling.

Denna rapport ska användas som underlag i arbetet med att föreslå insatser i kommande landsbygdsprogram. Rapporten beskriver hästföretagares upplevelse och effekter av det stöd de sökt från Länsstyrelsen i Västra Götalands Län. Vidare resoneras det runt möjligheter att få kvinnor och ungdomar att stanna kvar och driva landsbygdsföretag. Detta som ett led i Länsstyrelsens jämställdhetsfokus. De som deltagit i utvärderingen har både beviljats och icke beviljats stöd.

¹ Jordbruksverket (2010) En livskraftig landsbygd – Jordbruksverkets strategi för Landsbygdsprogrammets nationella projektstöd. Jordbruksverket 2008-12-09, Reviderad 2010-03-25.

² Jordbruksverket (2010) Hur några andra EU-länder fördelar pengarna i sina landsbygdsprogram. 2010-06-18.

Rapporten är skriven av Caroline Holmgren, Malin Björklund och Ylva Grauers Berggren på Oxford Research AB.

Ett stort tack till alla som svarat på frågor och bidragit med värdefulla synpunkter.

Ylva Grauers Berggren
VD
Oxford Research AB
Växel: 08-24 07 00

1. Sammanfattning

Oxford Research har på uppdrag av Länsstyrelsen i Västra Götalands Län genomfört en utvärdering i följande steg:

Utvärderingssteg	Metod
1. Utvärdering med inriktning mot hur stödet har påverkat företag som beviljats eller avslagits stöd	Enkätundersökning
2. Utvärdering med inriktning mot hur stödet har påverkat företag som beviljats eller avslagits stöd	Fallstudier (intervjuer)

Utöver utvärderingstegen önskade Länsstyrelsen att Oxford Research skulle lägga till ett jämställdhetsperspektiv med särskilt fokus på kvinnor och ungdomar. Deltagarna i utvärderingen har gett förslag om hur kvinnors och ungdomars företagande kan främjas på landsbygden. Till detta har Oxford Research knutit studier och forskning inom området.

Resultat och analys är baserat på enkätsvar, djupintervjuer samt skrivbordstudier.

Nedan följer några övergripande sammanfattande punkter:

- Beviljade stöd har bidragit till ökad sysselsättning men i låg grad till ökat antal nyanställningar. Stödmottagarna är dock positiva inför framtiden och tror att de kommer anställa på heltid, deltid eller genom timanställningar.
- Stödet har lett till ökad omsättning i företagen genom att investeringen eller kompetensutvecklingen skapat förutsättningar för nya intäkter.
- Stödet ger möjlighet till snabbare utveckling i företagen än om den planerade investeringen helt finansierats på egen hand.
- Det finns ett fortsatt behov av jämställdhetsarbete och kännedom om Länsstyrelsens aktiva jämställdhetsarbete är låg. Enkätresultatet visar även att delar av hästnäringen har låg status.

2. Bakgrund till uppdraget

Den europeiska jordbrukspolitiken utgör ramarna för medlemsländernas nationella strategier för utveckling av jordbruket och landsbygden. Jordbrukspolitiken har två fokusområden, stödet till de europeiska jordbrukarnas konkurrenskraft och uppmuntran till landsbygdsutveckling. Medlemsländernas regeringar beslutar gemensamt om politikens riktning på EU-nivå för att sedan implementera politiken med utgångspunkt i ländernas specifika omständigheter på nationell nivå.

Både jordbruket och landsbygden delges stöd ur två fonder som omfattas av EU:s allmänna budget, Europeiska garantifonden för jordbruket och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Den senare finansierar medlemsländernas program för landsbygdsutveckling. Fonden för landsbygdsutveckling har tre mål, att förbättra jord- och skogsbrukssektorernas konkurrenskraft, att verka för hållbar miljö och landskap och att förbättra livskvaliteten och uppmuntra diversifiering av näringslivet på landsbygden.

Landsbygdsdepartementet är ett av de elva fackdepartement inom Regeringskansliet som arbetar på regeringens uppdrag med att stödja regeringen att förverkliga sin politik. Landsbygdsdepartementet ansvarar därmed även för det viktigaste instrumentet för att stärka landsbygdernas utvecklingsförutsättningar, Sveriges landsbygdsprogram 2007 – 2013.

Anslagen för landsbygdsutveckling fördelas via program som drivs av nationella förvaltningsmyndigheter som medlemsländernas regeringar utser. I Sverige är Jordbruksverket den förvaltningsmyndighet som arbetar med att uppfylla målen för jordbrukspolitiken. Jordbruksverket arbetar på projektledningsnivå med att informera stödmottagare om hur de kan få stöd, vilka regler som gäller och vilka EU-anslag som är tillgängliga.

Länsstyrelserna i landet ansvarar för den statliga förvaltningen i varje län och verkar för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelserna har en nyckelroll på regional nivå genom att se till att främja och följa länets utveckling. Lantbruk, landsbygd, jämställdhet och regional tillväxt är några av Länsstyrelsernas 14 ansvarsområden. Länsstyrelserna som ansvarar för genomförandet av Landsbygdsprogrammet 2007-2013 och tar självständigt fram regionala genomförandestrategier för sin strategiska landsbygdsutveckling.

Halvvägs in i programperioden har förberedelserna inför kommande programperiod, 2014-2020, börjat. Denna rapport är ett led i detta arbete.

2.1 Uppdraget

Målsättningen med studien har varit att belysa hur Västra Götalands investerings- och kompetensutvecklingsstöd till hästföretagare påverkat företagen både i kvantitativa mått och ur kvalitativa aspekter. Studieresultaten kan vidare användas som underlag till diskussioner inför Landsbygdsprogrammets kommande projektperiod.

2.2 Utvärderingsmetod

Utvärdering har genomförts genom ett antal separata moment där inhämtning av material skett genom kvantitativa såväl som kvalitativa metoder.

Initialt genomfördes skrivbordsundersökningar med syfte att forma en samlad bild över Landsbygdsprogrammet och företagens verksamhet inom det aktuella geografiska området samt hur verksamheten och fördelningen av stöd sett ut bland företag som beviljats respektive avslagits stödansökan.

Utvärderingen är indelad i två steg vilka berör kvantitativa och kvalitativa metoder genom enkätundersökningar och fallstudier.

Utvärderingssteg	Metod
3. Utvärdering med inriktning mot hur stödet har påverkat företag som beviljats eller avslagits stöd	Enkätundersökning
4. Utvärdering med inriktning mot hur stödet har påverkat företag som beviljats eller avslagits stöd	Fallstudier (intervjuer)

Enkätundersökningarna syftar till att samla in information om stödets effekter. Resultat från enkätundersökningen utgör även basen för fallstudierna, vilka syftar till att bidra till fördjupning av utvärderingen. De intervjuer som genomförts har varit semistrukturerade, vilket öppnar upp för den personliga historien och ger möjlighet att komma ner på djupet i relevanta frågeställningar.

Urval och genomförande av enkätundersökningen och fallstudierna presenteras i efterföljande kapitel. I en bortfallsanalys diskuteras vilka konsekvenser uteblivna svar har på slutresultatet.

2.2.1 Enkätundersökningens genomförande

Frågeställningarna i enkätunderlaget har formats med utgångspunkt i de frågeställningar som presenterats inom uppdraget och berör frågor kring företaget och dess verksamhet samt företagarnas syn på stödet och dess effekter. Frågeunderlaget i enkäten har avstämmts med uppdragsgivaren. Enkätfrågorna består av flervals och graderingsfrågor samt öppna frågor där respondenterna får fylla i den information de anser vara relevant. Möjlighet gavs även för avslutande kommentarer.

Enkätundersökningen genomfördes under september och oktober månad 2011. Två skriftliga påminnelser skickades ut till företagare som ej besvarat enkäten.

2.2.2 Fallstudiernas genomförande

Oxford Research har genomfört djupintervjuer via telefon med sammanlagt 20 hästföretagare. Intervjuerna har syftat till att utveckla frågeställningarna i enkäten och ge en djupare bild av upplevelser och erfarenheter hos den enskilda företagaren. Genom att genomföra längre intervjuer får utvärderaren även en bild av hästföretagens vardag och

villkor samt de specifika omständigheter som sätter ramarna för hästföretagarens verksamhet.

Telefonintervjuerna har i den mån det varit möjligt fångat upp de hästföretagare som av olika skäl inte besvarat enkäten. Därmed har kartläggningen av attityderna till stödet och dess effekter kunnat göras mer vidsträckt.

Intervjuerna har huvudsakligen berört fyra områden, verksamheten i landsbygdsföretaget och företagets status, stödet från Länsstyrelsen ifråga om hela ansökningsprocessen och stödets effekter samt jämställdhet i landsbygdsföretagandet. Oxford Research har lett intervjuerna genom att samma frågor har ställts till alla företagare. Respondenterna har ombetts resonera fritt kring frågeställningarna utifrån egna upplevelser och erfarenheter.

2.3 Urval för enkätundersökningen

Den undersökningsmetodik som Oxford Research erbjuder säkerställer ett representativt urval av företag samtidigt som antalet företag som studeras djupare hålls inom rimlig mängd för uppdraget. Alla företag som ansökt om stöd har givits möjlighet att delta i undersökningen.

Utifrån de listor av projekt som Oxford Research tagit del av omfattar det totala antalet projektansökningar 183 projekt. Inom denna totala population fanns företag som beviljats respektive erhållit avslag på sin projektansökan, företag som ansökt om flertalet stöd samt projektansökningar som söktes av ideella föreningar eller offentlig verksamhet. Då syftet med studien är att belysa företagets upplevelser av stödet och dess effekter hålls fokus på frågor som är relevanta för ägarledda hästföretag. Därigenom genomfördes en initialt en rensning av ideella föreningar, intresseorganisationer samt offentliga företag och verksamheter. I tillägg rensades listorna från företag som bedriver verksamhet utanför det för studien relevanta geografiska området samt projektansökningar som ansökts av ett och samma företag.

Efter den initiala rensningen uppgick det totala urvalet till 157 företag varav 94 företag med kompletta kontaktuppgifter. Genom rundringning till företag och genomgång av olika databaser sökte Oxford Research att öka andelen företag med kompletta kontaktuppgifter för att öka det totala urvalet som kunde omfattas i enkätundersökningen. Totalt genomfördes fyra rundringningar till företag vid separata tillfällen och vid varierade tidpunkter under dagen med målsättningen att öka antalet företag med kompletta kontaktuppgifter. Efter rundringningarna uppgick underlaget med det totala urvalet företag till 132 företag.

Tabell 1. Totalurval i förhållande till totalpopulationen.

Avslag/bifall fördelat på företagstyp	Total population	Totalt urval
Beviljat, enskild firma	102	93
Avslag, enskild firma	34	23
Beviljat, företag	15	12
Avslag, företag	6	4
Total	157	132

2.3.1 Urval för fallstudier

Nedan beskrivs gruppen som Oxford Research intervjuat utifrån sammansättning, verksamhet och kön. Fördelningen mellan vilka som sökt investeringsstöd respektive kompetensutvecklingsstöd presenteras i tabell 2 nedan.

Tabell 2, Urval djupintervjuer.

Typ av stöd	Enskilda firmor beviljats	Enskilda firmor avslag	Företag beviljats
Investeringsstöd	11	5	1
Kompetensutvecklingsstöd	2	0	1
Total	13	5	2

Flest intervjuer har genomförts med gruppen enskilda firmor som beviljats stöd. Detta är också den största gruppen som har besvarat enkäten. Kompetensutvecklingsstöd har sökts i väldigt liten omfattning och detta återspeglas i att ingen intervju skett med enskilda firmor som fått avslag på ansökan om kompetensutveckling.

Könsfördelningen mellan respondenterna är 14 kvinnor och 6 män. Med undantag för ett fall, intervjuades den person som antecknat ansökan om stöd. Det är värt att notera att hälften av de intervjuade männen uppgav att deras fru eller sambo är drivande och ansvarig för hästverksamheten. Det förhållandet att mannen gör själva ansökan behöver nödvändigtvis inte alltid reflektera de verkliga förhållandena när det gäller vem som driver hästverksamheten och har det ekonomiska ansvaret över den.

2.4 Definitioner

Hästnäring som samlingsbegrepp innefattar en mängd olika verksamheter vilket tydliggörs genom Hästnäringens nationella Stiftelses definition av hästnäringen vilken lyder;

”Med hästnäringen avses alla aktiviteter som baseras på användning och innehav av hästar omfattande såväl hobby som professionella verksamheter samt omsättningen av hästrelaterade varor och tjänster.”

Källa: Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring, HNS.

Enligt denna definition innefattas all hästrelaterad verksamhet i begreppet hästnäring. Med denna bakgrund blir det vidare svårt att göra en gränsdragning mellan vad som kan definieras som företagsverksamhet och vad som definieras som fritidssysselsättning.³

³ I tillägg visade det sig att verksamheter inom hästnäringen i offentlig statistik sorteras under olika SNI-koder vilket gör jämförelser verksamheter emellan svåra att genomföra.

Vidare präglas hästnäringen generellt av småföretagande, vilka i flertalet fall bedrivs genom enskild person eller genom familjeföretag.

Definitionen av hästnäring är bred och inkluderar all hästrelaterad verksamhet. Begreppet bisyssla används i rapporten för att kunna ge en mer rättvis bild av i vilken utsträckning hästnäringen bedrivs. Med bisyssla förstås i denna rapport i princip varje syssla eller verksamhet som en arbetstagare har vis sidan av sin ordinarie verksamhet eller anställning och som inte är hänförlig till privatlivet. När det i rapporten refereras till bisyssla avses sysselsättningsgraden i förhållande till övrig verksamhet.

Hästverksamhet kan även bedrivas som hobby. Med hobby avses i denna rapport hästverksamhet som inte utgör någon del av den personliga försörjningen och bedrivs utan vinstsyfte. Även om hästverksamheten är självständig och varaktig men saknar vinstsyfte betraktas den som hobbyverksamhet.

3. Landsbygdsprogrammet inom Västra Götalands län

Det svenska Landsbygdsprogrammet är ett led i EU:s strategi för att nå målen med den gemensamma landsbygdspolitiken. Totalt omfattar Landsbygdsprogrammet 35 miljarder kronor vilket gemensamt finansieras av EU och Sverige.⁴ Innevarande programperiod sträcker sig mellan år 2007-2013 och har som övergripande mål att åstadkomma ekonomisk, ekologisk och social hållbar utveckling av landsbygden. Programmet innefattar satsningar i form av monetära stöd med målsättningen att stimulera företagande och sysselsättning samt att möjliggöra ökad tillväxt och bättre konkurrenskraft på landsbygden. Programmet är indelat i fyra huvudområden, benämnt axlar, vars inriktning och mål är gemensamma för samtliga medlemsländer inom EU.⁵ Denna rapport fokuseras till stöd som inom den tredje axeln har fördelats till företag och enskilda firmor inom Västra Götalands län.

3.1 Axel 3 – diversifiering och livskvalitet

Stöden inom Landsbygdsprogrammets tredje axel omfattar cirka 12 % av programmets totala budget och syftar till att stärka landsbygdens näringsliv för att möjliggöra ökad sysselsättning och tillväxt på landsbygden. Målgruppen för denna axel är företag som bedriver förutsättningsskapande projekt vilka stimulerar lokalt entreprenörskap och företagande. Inom den tredje axeln finns följande åtta åtgärdsområden som syftar till att diversifiera landsbygdens näringsliv och förbättra livskvaliteten på landsbygden⁶:

- Diversifiering av verksamhet (annan än rennäring)
- Affärsutveckling inom mikroföretag
- Främjande av turismnäring
- Grundläggande tjänster för ekonomin och befolkningen på landsbygden
- Utveckling och förnyelse i byarna
- Bevarande och uppgradering av natur- och kulturarvet på landsbygden
- Utbildnings- och informationsåtgärder.
- Kompetens- och informationsinsatser för utvecklingsstrategier

Den regionala implementeringen av programmet regleras av såväl europeiska som nationella och regionala kriterier. Västra Götalands Läns genomförandestrategi är baserad på en SWOT-analys av Västra Götaland och visionen ”En levande landsbygd i hela länet”.⁷ Hästnäringen är inom denna strategi en av flera prioriterade landsbygdsnärings- och hästföretagande ses som ett strategiskt område. Västra Götalands län har en hög andel

⁴ Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013, Genomförandestrategi för Västra Götalands län – reviderad december 2010, 2011:01.

⁵ En livskraftig landsbygd- jordbruksverkets strategi för Landsbygdsprogrammets nationella projektstöd, 2008 reviderad 2010. Jordbruksverket

⁶ Axel 3 – utvärdering av åtgärder för att diversifiera landsbygdens ekonomi samt förbättra livskvaliteten på landsbygden, SLU 2010.

⁷ Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013, Genomförandestrategi för Västra Götalands län – reviderad december 2010, 2011:01, Länsstyrelsen Västra Götalands Län.

hästar per hektar jordbruksmark och Länsstyrelsen har därmed identifierat utvecklingspotentialen för hästverksamheter inom länet.

Hästnäringen prioriteras särskilt av Länsstyrelsen inom följande arbetsområden,

- Diversifiering och förbättrad livskvalitet på landsbygden
- Diversifiering till annan verksamhet än jordbruk,
- Affärsutveckling i mikroföretag,
- Främjande av turistnäringen,
- Landsbygdsutveckling med inriktning landsbygd och företagande och grundläggande tjänster, livskvalitet och byautveckling.

Länets genomförandestrategi har även ett särskilt fokus på kvinnors möjligheter på landsbygden.

3.2 Hästnäring och hästföretagande i Västra Götaland

För landsbygden innebär möjligheter till företagande ökad inflyttning, vilket i sin tur skapar en levande landsbygd med tillgång till kommunal service, skola, vård och omsorg. Inom hästnäringen har kommuner och regioner identifierat att förutsättningar för att bedriva företagande finns, vilket lett till att företag inom hästnäringen blivit alltmer framträdande inom landsbygdsutvecklingen.⁸

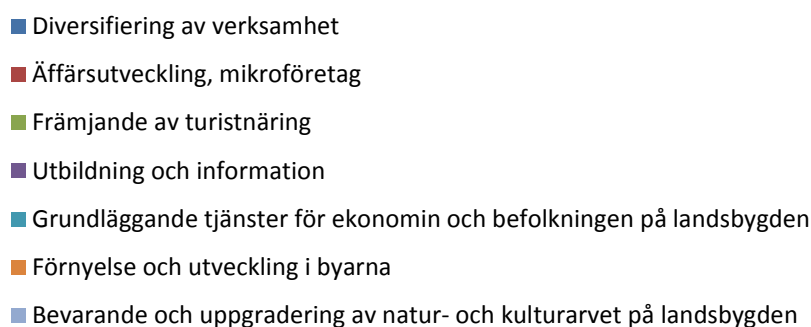
Västra Götaland har identifierat utvecklingspotentialen för hästverksamheter inom länet vilket kan relateras till att länet är ett av Sveriges mest hästtäta län. I rapporten ”Hästdemografi i Västra Götaland 2008” har LRF i samråd med Länsstyrelsen sökt att forma en ökad kunskap om hästnäringen inom Västra Götaland eftersom offentlig statistik över antal hästar fördelat per län skiljer sig mellan olika myndigheters redovisningar. Enligt rapporten finns inom Västra Götaland 32972 hästar och 3764 hästverksamheter.

⁸ Rapport från projektet Hästdemografi i Västra Götaland 2008, Hästlänet Västra Götaland, 2008, LRF.

3.3 Länsstyrelsen Västra Götalands fördelning av stöd

Detta kapitel berör hur stödet fördelats inom Västra Götalands län sett till antalet kommuner samt hur den totala budgeten fördelats mellan åtgärdsområden inom axel 3. Syftet är här att påvisa om vissa områden eller kommuner är överrepresenterade i statistiken. Statistiken nedan är baserad på det material som Oxford Research erhållit från Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Inom Axel 3 har Västra Götalands Län en budget om 303 MSEK, varav 32,8 MSEK har beviljats inom de fyra områdena som berör hästnäringen.

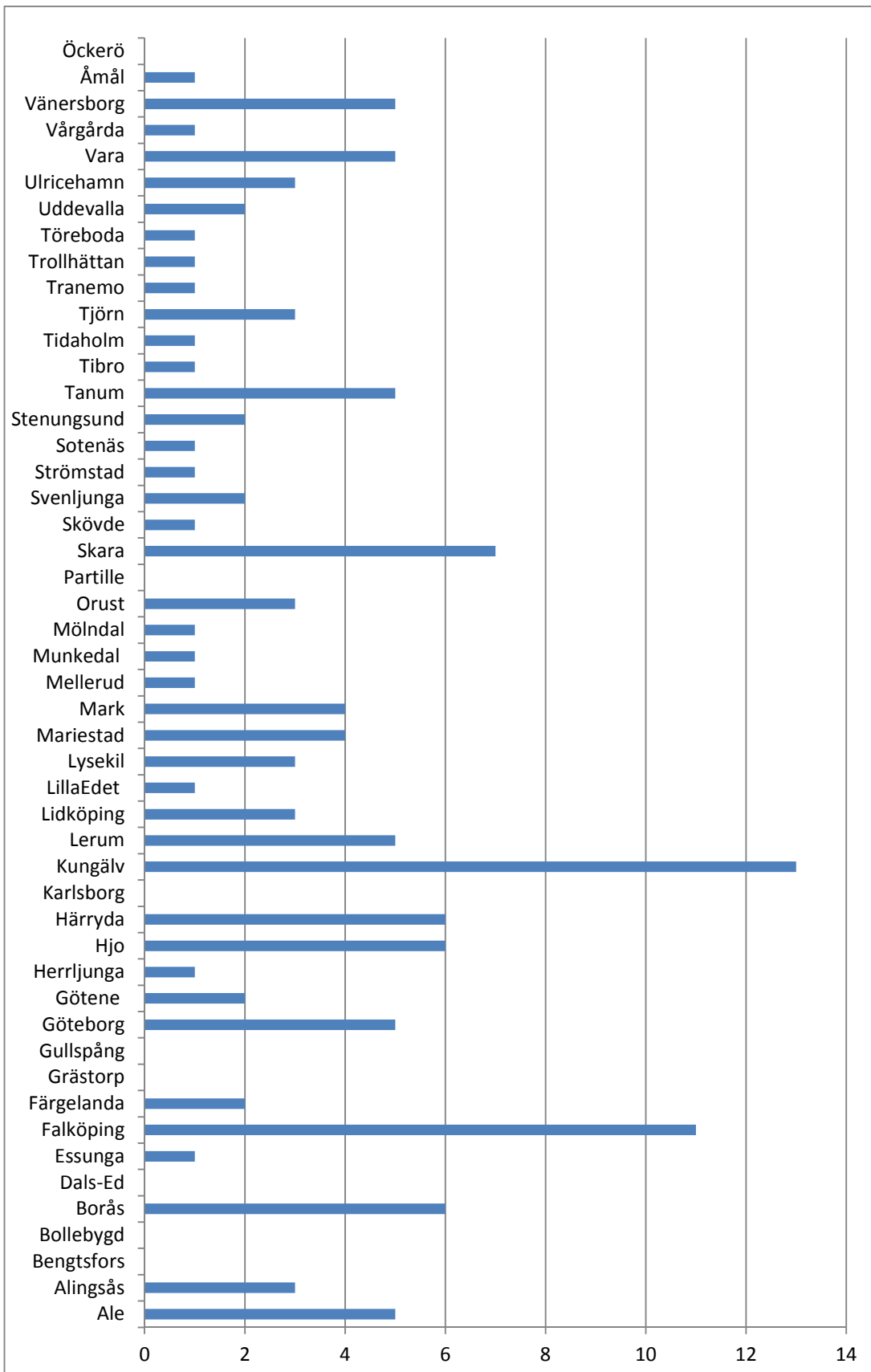
Figur 1. Länsstyrelsens Västra Götalands budgetfördelning inom respektive åtgärdsområde inom axel 3.

Figur 2, som presenteras nedan, är avsedd att visa hur mycket var och en av kommunerna har erhållit i stöd av den totala stödsumman som utbetalats inom Västra Götalands under nuvarande programperiod.

Inom Västra Götalands län finns 49 kommuner. Störst procentuellt stöd har beviljats till företagare vid kommunerna Falköping och Kungälv medan åtta kommuner inte tilldelats något stöd. Vid en jämförelse över den procentuella fördelningen mellan kommunerna i Västra Götaland ser fördelningen relativt jämnt, inga områden är överrepresenterade vid fördelningen av stöd.

Figur 2, fördelning mellan kommuner inom Västra Götaland, antal.

4. Resultat från enkätundersökningen

I detta kapitel redovisas resultaten från en webbaserad enkät som genomförts under september och oktober månad 2011. Enkätundersökningen har genomförts för att få en representativ bild av hur uppfattningar och erfarenheter av stödet ser ut bland hästföretagarna. Enkäten bestod av 27 frågor fördelade på företagets erfarenhet av ansökan, genomförandet av investeringen och investeringens effekter för verksamheten samt jämställdhet inom hästnäringen.

Enkäten har gått ut till totalt 132 företag och enskilda firmor i Västra Götaland vilka bedriver hästverksamhet och som under de senaste åren har beviljats stöd eller fått avslag på sin ansökan om investeringsstöd eller kompetensutvecklingsstöd. Respondenterna uppmanades att besvara enkäten utifrån den senaste ansökan de gjort i sin roll som hästföretagare.

4.1 Bortfallsanalys

Enkäturvalet bestod av 132 företag och enskilda firmor utav den totala populationen. Av dessa har 64 besvarat enkäten i sin helhet vilket innebär en svarsfrekvens på 48,5 % av det totala urvalet. Ytterligare 23 respondenter har påbörjat besvara enkäten men inte besvarat den i sin helhet.

Oxford Researchs bedömning är att det är relevant att se till helheten och har därmed valt att inkludera dessa respondenters svar vid frågor där ett sådant angetts. Den totala svarsfrekvensen för samtliga respondenter blir således 65,9 %. Enkätundersökningen kan således med säkerhet sägas vara statistiskt signifikant inom det urval som gjorts.

Tabell 3, förhållandet mellan ansökande enheter och urvalet i enkäten.

Avslag/bifall fördelat på företagstyp	Total population	Enkäturval	Fullföljd enkät
Beviljat, enskild firma	102	93	50
Avslag, enskild firma	34	23	9
Beviljat, företag	15	12	5
Avslag, företag	6	4	0
Total	157	132	64

Oxford Research tror att flertalet anledningar ligger bakom enkätbortfallen. Gällande det externa bortfallet, vilket berör det bortfall som inbegriper de respondenter som inte försökt eller haft möjlighet att besvara enkäten, tror vi förklaras genom följande faktorer:

- Avsaknad av tillgång till dator och/eller internetuppkoppling,
- Avsaknad av tillräckliga datorkunskaper,
- Enkätmättnad,
- Tidsbrist,
- Lägre motivation till följd av nekat stöd.

Gällande det interna bortfallet, vilket berör de respondenter som valt att inte besvara enskilda frågor i enkäten, tror vi har följande huvudsakliga orsaker:

- Tidsbrist,
- Ovilja att delge information som upplevs som personlig eller hemlig,
- Avsaknad av tillräckliga datorkunskaper.

4.2 Redovisning av enkätresultat

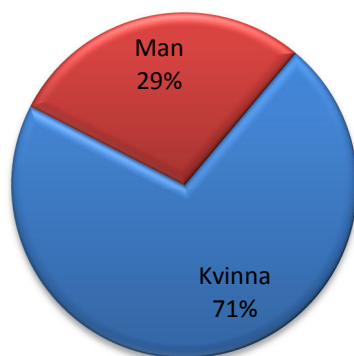
Presentationen av resultaten följer inte frågeordningen i enkäten då Oxford Research med målsättningen att öka rapportens läsbarhet valt att presentera redovisning av enkät-svar genom kategorisering av frågor. Flertalet frågor redovisas i diagram med efterföljande kommentarer, medan en del frågor endast presenteras genom skriftlig presentation. Den senare avvägningen är gjord vid frågor med låg svarsfrekvens eller då gruppering och analys varit svår att göra med hänvisning till tendenser i svaren.

Initialt redovisas frågor med allmän karaktär, vilka berör företaget och dess verksamhet, följt av företagares upplevelser av stödet och dess effekter. Inom samtliga diagram presenteras företagets samlade svar således består svaren av enskilda firmor och företag. Då alla respondenter inte besvarat samtliga frågor är Oxford Research rekommendation att se till helheten i diagram och kommentarer.

4.2.1 Enkätrespondenternas sammansättning

För att möjliggöra jämförande analys mellan hur olika grupper företagare besvarat frågeställningar som berör stödets effekter ombad Oxford Research respondenterna att besvara ett antal bakgrundsfrågor som berör dem som företagare. Dessa svar kan i senare analys användas vid korstabuleringar mellan kategoriindelning av företagare och dess syn på stödets effekter för att bilda en fördjupad bild av företagarna syn på stödets effekter. Bakgrundsfrågorna berör könsfördelningen, åldersfördelning och utbildningsnivå mellan respondenterna. Könsfördelningen mellan enkätrespondenterna framgår av figur 3 nedan.

Figur 3. Könsfördelning bland respondenter (n=70).

Könsfördelningen bland respondenterna påvisar att en övervägande del av de företagare som besvarat enkäten är kvinnor (71 %) medan män utgör 29 %.

Figuren ovan visar att könsfördelningen hos enkätrespondenterna inte är jämn. Anledningen till att kvinnor är överrepresenterade i statiken kan bero av att kvinnor i högre

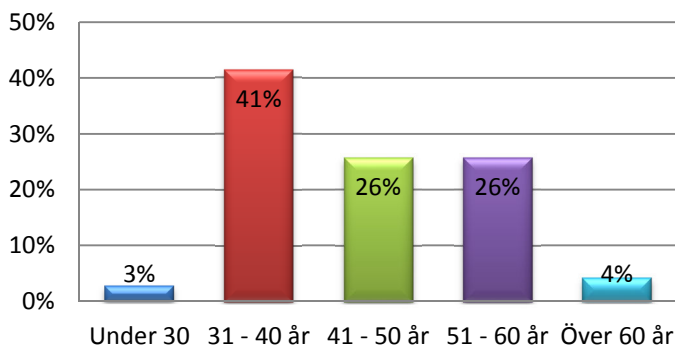
utsträckning arbetar med hästar och därmed söker stöd för sådan verksamhet. Det finns ingen offentlig statistik att tillgå som påvisar hur könsfördelningen ser ut inom den svenska hästnäringen. Den statistik som finns att tillgå fokuserar på jord- och skogsbruk. Enligt denna statistik uppgår andelen kvinnor som är jordbruksföretagare (den person som juridiskt och ekonomiskt ansvarar för verksamheten) till 15 %.⁹ Den låga andelen kvinnor visar tydligt på att jordbruket är ett mansdominerat verksamhetsområde.

Mansdominansen inom jordbruket styrks av sysselsättningsstatistiken i jordbrukssektorn. Andelen stadigvarande sysselsatta kvinnor inom jordbruket ligger idag på 41 % och tillfälligt sysselsatta kvinnor inom jordbruket utgör 35 %.¹⁰ Även ifråga om ledningen av jordbruksföretagen dominerar män i hög utsträckning, kvinnor som är driftsledare på aktieföretag utgör 14 % och kvinnor som leder enskilda firmor uppgår till 15 %.¹¹ Könsfördelningen hos respondenterna som bedriver hästverksamhet i Västra Götalands län visar att hästnäringen inte följer samma mönster som jordbrukssektorn generellt sett.

Trots att hästnäringen saknar generell könsuppdelad statistik har undersökningar gjorts avseende könsuppdelningen inom olika grenar av hästnäringen. Dessa visar att hästhållning är den verksamhetsgren där kvinnor dominerar stort. En närmare granskning av hästhållarna visar att dessa till störst del använder hästar för fritid och hobby.¹² Män utgör den största gruppen inom trav- och galoppsporten medan kvinnor dominerar, galoppavel och tränarkåren i allmänhet.¹³

Respondenterna har även ombetts besvara inom vilket åldersintervall de befinner sig med syfte att undersöka om vissa åldersintervall är prominenta i förhållande till andra inom landsbygdsföretagen inom Västra Götalands län. Resultatet kan påvisa om respondenter inom ett visst åldersintervall är mer alternativt mindre benägna att söka stöden. Om ett visst åldersintervall är underrepresenterat kan exempelvis informationsinsatser till denna grupp vara nödvändiga. Resultatet från undersökningen presenteras genom figur 4.

Figur 4. Åldersfördelning bland respondenter (n=70).

Figur 4, vilken redogör för åldersfördelningen bland respondenterna, påvisar att 93 % av respondenterna är mellan 30 och 60 år. Inom denna kategori är det mest vanligt för-

⁹ Sveriges Offentliga Statistik, Statistiska meddelanden, Jordbruksföretag och företagare 2010.

¹⁰ Sveriges Offentliga Statistik, Statistiska meddelanden, Sysselsättning i jordbruket 2010.

¹¹ Statistik från Jordbruksverket, Statistikrapport 2011:5, Utvecklingen av manlig och kvinnlig delaktighet i ledningen av svenska jordbruksföretag 1999-2010.

¹² Rapport från projektet Hästdemografi i Västra Götaland 2008, Hästlandet Västra Götaland, 2008, LRF.

¹³ Kartläggning och analys av hästverksamheten i Sverige, Jordbruksverket, 2005.

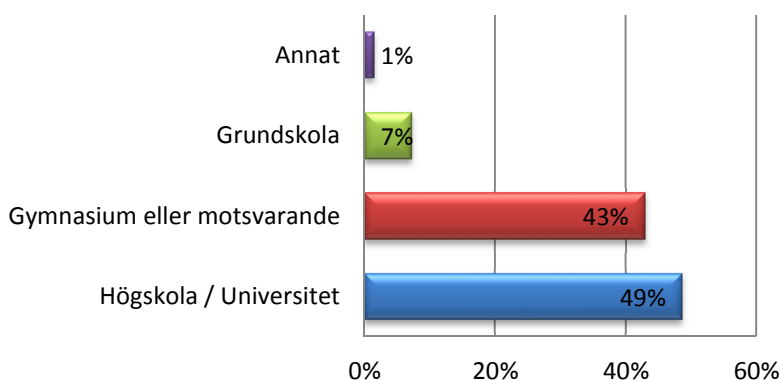
kommande att företagarens ålder ligger sig inom intervallet 31 till 40 år. Övriga åldersintervall fördelar sig jämnt medan endast ett fåtal unga företagare har besvarat enkäten.

Att anmärkningsvärt få unga besvarat enkäten överensstämmer även med den generell tendens inom länet för ansökan om stöd inom axel 3. Det är rimligt att anta att personer under 30 år av exempelvis studierelaterade skäl inte har haft möjlighet att bygga upp en verksamhet med den nivå som krävs för att vara stödberättigade. Att allt fler väljer att utbilda sig under unga år kan även ses som ett tecken på att företagsplaner sätts i verket efter att studierna avslutats och därmed vid en högre ålder. De äldre stödsökarna som har hunnit utveckla sin verksamhet under ett antal år har förutsättningarna för att diversifiera sin verksamhet till nya affärsområden genom nyinvesteringar.

Det är allmänt känt att lantbruket generellt och många delar av hästnäringen präglas av dålig lönsamhet.¹⁴ Detta kan vara en ytterligare anledning till att hästföretag inte lockar ungdomar.

Oxford Research har genom enkäten undersökt enkätrespondenternas utbildningsnivå. Det är av intresse att undersöka om det finns ett samband mellan lönsamhet och högre utbildning bland företag som bedriver hästverksamhet.

Figur 5. Respondenternas utbildningsnivå (n=70).

Figur 5 visar att andelen företagare som har högskoleutbildning är ungefär lika stor som den del som inte har det. Endast 7 % har angivit att de har grundskola som sin högsta utbildning. En respondent med högre utländsk utbildning valde att kategorisera sin utbildning som annan.

Enkätundersökningen ger inte svar på sambandet mellan utbildningsgraden och landsbygdsföretagets verksamhet. Således kan en del av stödmottagarna bedriva hästverksamheten som bisyssla till annan sysselsättning som kräver högre utbildning. Diagrammet påvisar vidare inte vilken inriktning på utbildning som är vanligt förekommande bland företagarna. För framtida studier kan detta vara intressant att kartlägga för att se om viss kompetens underlättar företagande inom denna näring.

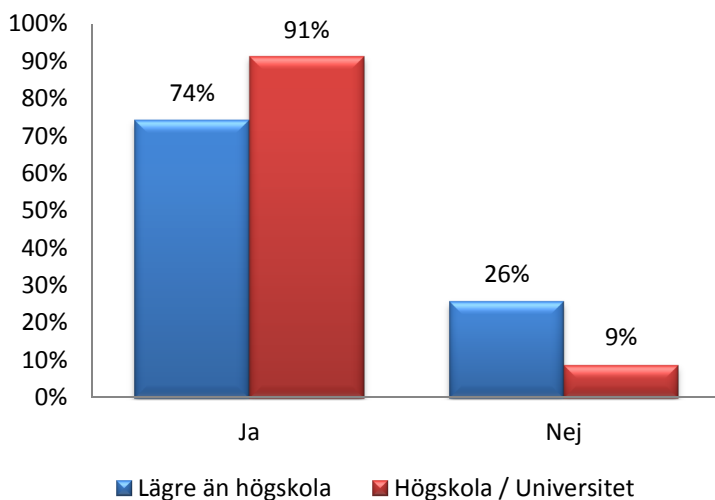
Det råder alltså förhållandevis jämn fördelning mellan gymnasial och eftergymnasial utbildning hos respondenterna. Enkätresultatet skiljer sig i detta fall från resultatet i halv-

¹⁴ En svensk hästpolitik, SOU 2000:109.

tidsutvärderingen av Axel 3 som fann att stödmottagare i hög utsträckning har universitetsutbildning, sett till samtliga stödsökande inom axeln.¹⁵

Trots att en svag majoritet av respondenterna har högre utbildning kan utbildningsnivån inom gruppen betraktas som hög. Det blir tydligt om man ställer denna grupp mot genomsnittet i Sverige där enbart 23 % är universitetsutbildade i åldrarna 25-64 år.¹⁶ I Sverige har kvinnor generellt sett högre utbildning än män och fler kvinnor än män har eftergymnasial utbildning.¹⁷ Det råder ingen skillnad i utbildningsnivån mellan kvinnor som lever i storstadsområden och kvinnor som lever på landsbygden. Det är t o m vanligast att kvinnan har högst utbildning i lantbrukshushållet.¹⁸

Figur 6. Andelen som fått beviljat stöd fördelat på utbildningsnivå (n=70).

De som har högskoleutbildning har i större utsträckning fått sina ansökningar beviljade. Majoriteten av enkätrespondenterna uppgav också att de genomgått eftergymnasial utbildning enligt figur 6.

4.2.2 Enkätrespondenternas hästföretag

Inom uppdraget för denna studie har Oxford Research undersökt hästföretagares upplevelser av stödet till hästnäringen inom ramen för Landsbygdsprogrammet. Vid skrivbordundersökningen gällande verksamheten vid de företag som beviljats stöd framgick snart att verksamheterna inom hästnäringen är mångfacetterade. Med denna bakgrund blir det vidare svårt att göra en gränsdragning mellan vad som kan definieras som företagsverksamhet och vad som definieras som fritidssysselsättning.¹⁹

¹⁵ Axel 3 – utvärdering av åtgärder för att diversifiera landsbygdens ekonomi samt förbättra livskvaliteten på landsbygden.

¹⁶ Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelanden, Befolkningens utbildning 2010.

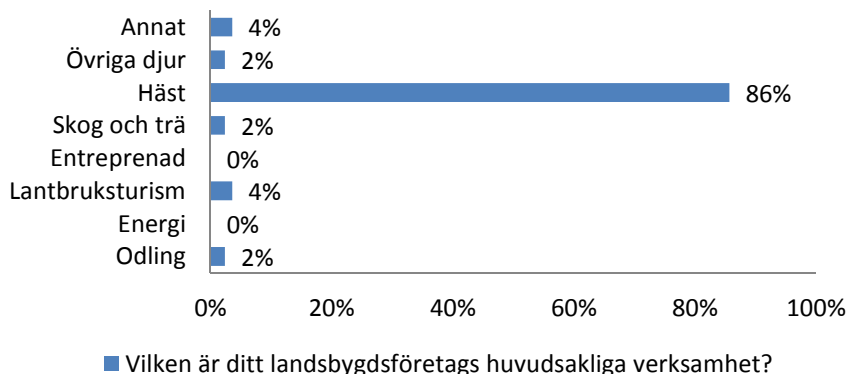
¹⁷ Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelanden, Befolkningens utbildning 2010.

¹⁸ Glesbygdverket, Kvinnors företagande i gles- och landsbygder- fakta och fönster, juli 2008, s.126.

¹⁹ I tillägg visade det sig att verksamheter inom hästnäringen i offentlig statistik sorteras under olika SNI-koder vilket gör jämförelser verksamheter emellan svåra att genomföra.

Nedan presenteras enkätrespondenternas verksamhet, verksamhetens livslängd och huruvida trav- eller inackorderingsverksamhet förekommer samt förekomsten av ridhus.

Figur 7. Enkätrespondenternas huvudsakliga verksamhet (n=84).

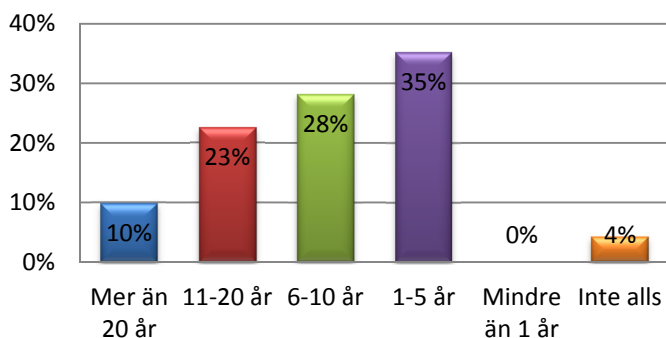

I enlighet med urvalets premisser har en absolut majoritet (86 %) hästverksamhet som landsbygdsföretagets huvudsakliga verksamhet. Landsbygdsföretaget kan drivas antingen som huvudverksamhet eller som bisyssla. Bland de respondenter som valt kategorin *annat* uppgavs bl a hundverksamhet. Landsbygdsturism kan innefatta hästrelaterad verksamhet.

Landsbygdsföretag har ibland verksamhet inom flera områden, exempelvis genom en kombination av jordbruk och djurhållning. De respondenter som angivit att deras verksamhet har annan huvudfokus än hästar kan ha valt att besvara frågan på det sättet då en annan del av arbetet i landsbygdsföretaget dominerar ifråga om arbetsinsats eller inkomst. Inackorderingsverksamhet är en typ av verksamhet som i högsta grad berör hästar men kan bedrivas av gårdar som inte har egen hästverksamhet. Det är möjligt att vissa respondenter av denna anledning inte ser hästverksamheten som deras huvudnäring.

Med syfte att undersöka om stöden inneburit diversifiering av befintlig verksamhet till nya affärsområden samt forma underlag för diskussioner om hästrelaterade verksamheters lönsamhet ombads respondenterna besvara hur länge de bedrivit hästverksamhet. Resultaten beskrivs nedan genom figur 8.

Figur 8. Antal år hästverksamheten bedrivits, andel (n=71).

Figur 8 visar att en majoritet av företagen har verkat under 1 till 10 år. Figuren påvisar även att ingen av respondenterna startat upp sin hästverksamhet under det senaste året.

4 % av de tillfrågade anser inte att de bedriver hästverksamhet, vilket kan anses anmärkningsvärt då företagen inom det totala urvalet beviljats stöd till hästverksamhet. Härvid bör dock tilläggas att företag som uppgett att de bedriver annan huvudsaklig verksamhet innefattas i den totala svarsfrekvensen. Dessa landsbygdsföretag kan även bedrivits under högre tidsintervall än det svar som presenteras inom denna fråga eftersom hästverksamheten, enligt tidigare diagram, i vissa fall bedrivs som bisyssla till annan huvudverksamhet inom landsbygdsföretaget. Således redogör inte diagrammet för landsbygdsföretagens ålder utan antal år som hästverksamhet bedrivits.

Diagrammet påvisar att en kvalificerad majoritet av respondenterna bedrivit företagsverksamhet 1-5 år samt att ingen av respondenterna startat upp sin verksamhet under 2011. Företag som beviljats stöd under senare tidsperiod har därmed inte sökt investerings eller kompetensutvecklingsstöd för uppstart av verksamhet. Detta kan dock ha skett för företag som ansökt om stöd under programperiodens tidigare år, vilket dock inte redogörs av diagrammet.

Likt vad figur 9 visar, uppger 75 % av respondenterna att de bedriver inackorderingsverksamhet, det vill säga hyr ut boxar för hästar inom sitt landsbygdsföretag. Vidare uppger 57 % av respondenterna, enligt figur 10, att de inte har ett ridhus medan 43 % uppger att de har ett. Härvid bör dock framhållas att diagrammet endast påvisar företagares tillgång till ridhus och därmed inte om ridhuset brukas inom ramen för landsbygdsföretagets verksamhet. Endast 6 % av respondenterna uppger att bedriver någon form av travverksamhet inom deras hästverksamheter.

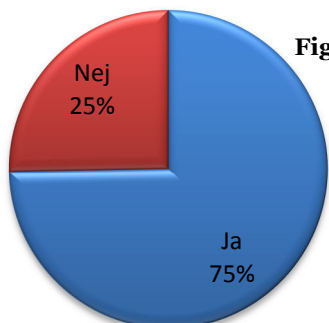
Inackorderingsverksamhet kan enligt nedan presenterat diagram ses vanligt förekommande bland respondentföretagen även om diagrammet inte påvisar huruvida inackorderingsverksamheten är företagets huvudsakliga sysselsättning. En trolig förklaring till att flertalet landsbygdsföretag bedriver inackorderingsverksamhet kan vara befintlig efterfrågan på box-platser från såväl personer på landsbygden utan tillgång till egen gård samt från personer bosatta i tätort. Möjligen har därmed affärsmöjligheter identifierats inom inackorderingsverksamhetsområdet.

Inackorderingsverksamheten bedrivs ofta som ett komplement till annan verksamhet. För landsbygdsföretag med annat än hästverksamhet som huvudsysselsättning har inackorderingsverksamheten möjligen inneburit vidareutveckling av verksamheten till nya affärsområden. Gällande tillgång till ridhus är fördelningen relativt jämn med en kvalificerad majoritet med tillgång till ridhus.

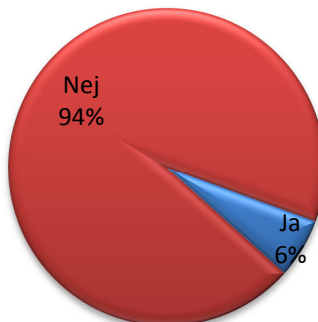
Enkätsvaren inom figur 10 redovisar att en minoritet av landsbygdsföretagen bedriver travverksamhet. Hästnäringen i Sverige omsätter upp emot 20 miljarder kr.²⁰ Spelet på trav- och galopp utgör hälften av den totala omsättningen. Själva travverksamheten omsätter 2,6 av de 20 miljarderna. Det utgör 13 % vilket är något mer än andelen som svarat att de bedriver travverksamhet.

²⁰ Hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige, D. Johansson, SLU 2004, s.35.

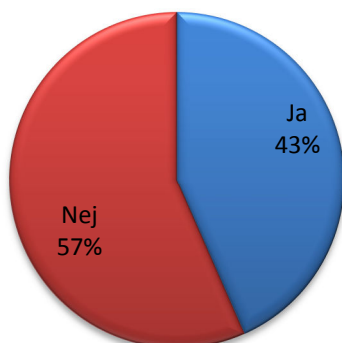
Figur 9. Inackorderingsverksamhet, andel av total (n=83).

Figur 10. Förekomst av travverksamhet, andel av total (n=82).

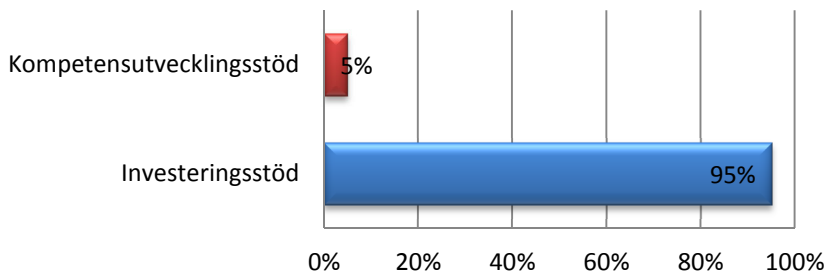
Figur 11. Förekomst av ridhus bland respondenterna, andel av total (n=83).

4.2.3 Ansökningsförfarandet och tilldelning av stöd

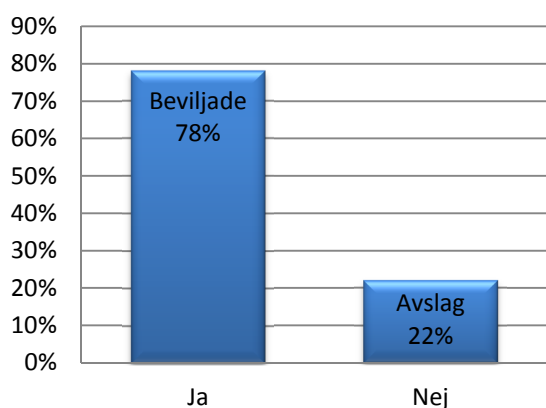
För att kartlägga hur stöden fördelats mellan respondenterna samt hur fördelningen ser ut mellan respondenter som tilldelats respektive nekats stöd ställdes enkätfrågor som berör respondenternas ansökan. Resultaten från frågorna presenteras nedan i figur 12 och 13.

Figur 12. Ansökt stöd per kategori av stöd, andel av total (n=82).

Figur 12 visar på att de ansökta stöden bland företag som beviljats samt företag som fått avslag på sin ansökan nästan uteslutande berör investeringsstöd medan kompetensutvecklingsstöd söktes i betydligt mindre utsträckning. Anledningen till att investeringsstöd söktes i högre grad kan vara att större investeringar förutsätter större satsningar i form av kapital för företaget. Därmed berör investeringsstödet även större belopp än kompetensutvecklingsstödet vilket kan utgöra en ökad benägenhet att ansöka stöd för större investeringar i relation till kompetensutvecklingsstöd. Vidare kan diskussion föras kring informationsproblem kring vilka kompetensutvecklingsinsatser som kan sökas stöd för.

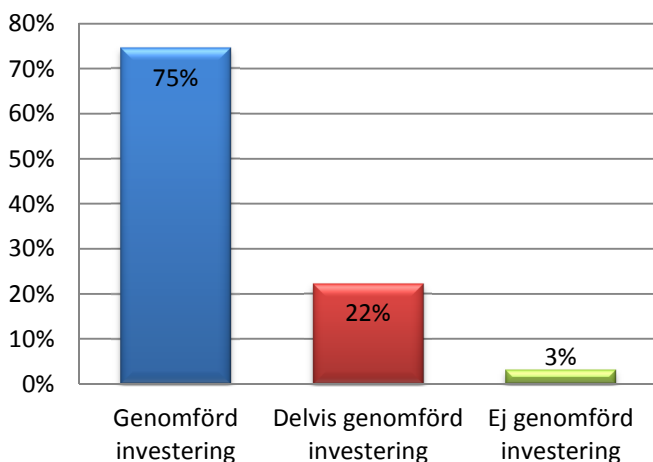
Figur 13. Andel beviljade stöd av sökta stöd (n=82).

Likt figur 13 presenterar blev en kvalificerad majoritet av respondenternas ansökningar om stöd beviljade. Fördelningen här motsvarar i stort det totala urvalet där 25 % av de som sökt stöd fått ett avslag.

I samband med frågan i figur 13, ställdes en fråga om de som svarat deltagit i annat projekt eller kompetensutvecklingsinsatser i samband med investering eller ansökan om stöd. Hela 92 % av respondenterna svarade att så inte är fallet.

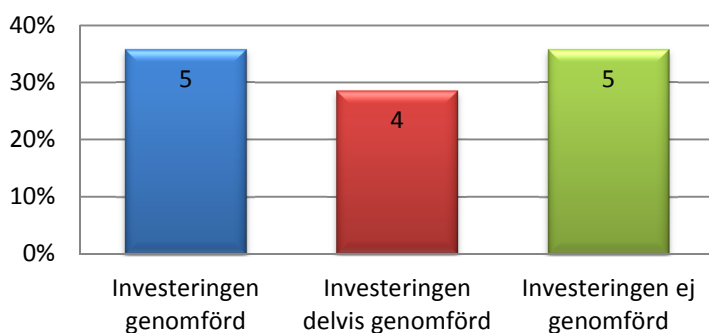
Figur 14. Andel av respondenter som beviljats stöd som helt eller delvis genomfört investering (n=63).

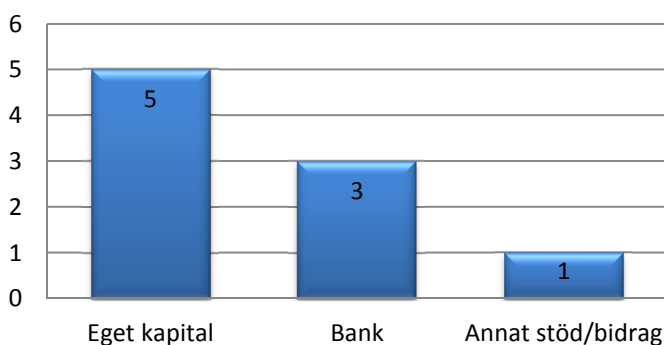
Enligt de enkätsvar som presenteras i figur 14 har en kvalificerad majoritet på tre fjärdedelar av de respondenter som beviljats stöd genomfört sina investeringar. 22 % av respondenterna har delvis genomfört investeringen medan 3 % inte alls genomfört investeringen. Av de respondenter som delvis genomfört investeringen uppger två av respondenterna att byggnationen påbörjats men att denna först kommer färdigställas vid ett senare tillfälle.

Anledningen till att investeringen inte genomförts framträder tydligt vid telefonintervjuerna där flertalet hänvisar till exogena effekter likt väder eller juridiska tvister. I telefonintervjuerna framhålls även att handläggningstider för exempelvis tillstånd påverkar investeringsgenomförandet. En djupare beskrivning finns i kommande kapitel där resultatet av telefonintervjuerna presenteras.

Figur 15. Andel av respondenter som inte beviljats stöd som trots det helt eller delvis genomfört investering (n=14).

Figur 16. Investeringens huvudsakliga finansiering bland de respondenter som inte beviljats stöd men som trots det helt eller delvis genomfört investeringen (n=9).

Gällande de respondenter som erhållit avslag på sin ansökan om stöd till investering framträder, enligt figur 15, en jämn fördelning mellan de respondenter som *genomfört* investeringen, de som *delvis genomfört* den och de som *inte har genomfört* investeringen. Alternativ finansiering för de företag och enskilda firmor som valt att genomföra investeringen presenteras i figur 16. Av de företag som inte beviljades stöd men likväl genomfört investeringen har fem bekostat investeringen genom eget kapital medan tre ansökt om lån vid bank för att genomföra investeringen. En respondent har finansierat investeringen genom andra stöd men, trots möjlighet, ej preciserat form av stöd.

Värt att framhålla är att tendens finns för företag och enskilda firmor att genomföra investeringen på alternativt sätt trots att de erhållit avslag på sin ansökan om stöd. 14 av de 32 enkätrespondenter som erhållit avslag på sin ansökan om företagsstöd har besvarat om de genomfört investeringen. Av dessa har 5 företag besvarat att de genomfört investeringen medan 4 påbörjat investeringen. I dessa fall ansågs möjligen investeringen viktig för verksamheten inom företaget.

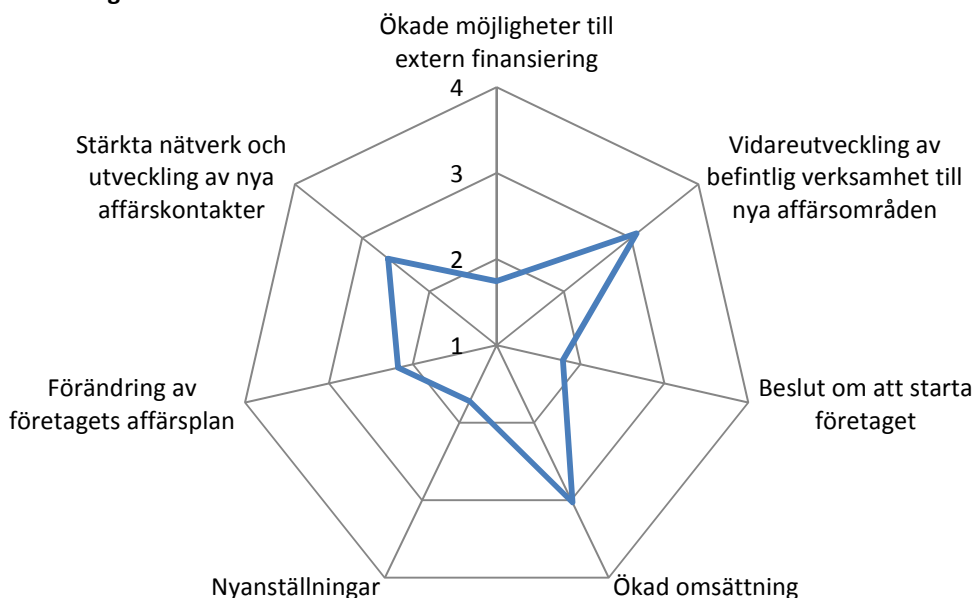
4.2.4 Stödets effekter på företagets verksamhet

För att möjliggöra en analys av investeringens respektive stödets effekter på företagets samlade verksamhet ombad Oxford Research respondenterna att besvara om och hur stödet bidragit till ökad omsättning och sysselsättning inom företaget.

Initialt ombads respondenterna gradera stödets effekter på företagets verksamhet inom sju områden. Spindeldiagrammet (figur 17) påvisar det genomsnittliga värdet som tilldelats av respondenterna inom respektive område. Enligt respondenterna har stödet främst bidragit till ökad omsättning och vidareutveckling av befintlig verksamhet till nya affärsområden. I viss utsträckning har stödet enligt respondenterna även bidragit till att stärka nätverk och utveckla nya affärskontakter. Vidare anser en övervägande del respondenter inte att stödet påverkat företagets affärsplan i särskilt stor utsträckning samt att stödet inte möjliggjort nyanställningar eller möjliggjort uppstart av företagets verksamhet, se tabell 4.

Figur 17. Attityder till stödets effekter inom sju områden (i genomsnitt), (n=62).

I vilken utsträckning har stödet bidragit till:

Skala: I stor utsträckning (4), i ganska stor utsträckning (3), i liten utsträckning (2), inte alls (1)

Tabell 4. Attityder till stödets effekter inom sju områden fördelat på svarsalternativ, (n=62).

I vilken utsträckning har stödet bidragit till:	I stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	Inte alls
Vidareutveckling av befintlig verksamhet till nya affärsområden	40 %	35 %	16 %	8 %
Ökade möjligheter till extern finansiering	11 %	10 %	21 %	58 %
Beslut om att starta företaget	11 %	19 %	6 %	63 %
Ökad omsättning	37 %	35 %	21 %	6 %
Nyanställningar	6 %	15 %	24 %	55 %
Förändring av företagets affärsplan	13 %	21 %	37 %	29 %
Stärkta nätverk och utveckling av nya affärskontakter	21 %	35 %	27 %	16 %

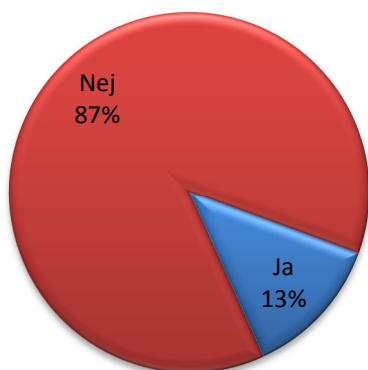
Intressant att notera är att det av totalen är 43 % som anger att de har en gymnasieutbildning eller motsvarande medan 49 % säger sig ha studerat vid högskola eller universitet. Vid en korstabulering av utbildning och huruvida sökande fått avslag eller beviljat stöd framkommer att nio av tio med högskole- eller universitetsutbildning fått stöd beviljat medan motsvarande siffra är sju av tio för de med gymnasieutbildning eller motsvarande. Detta stämmer överens med resultatet i halvtidsutvärderingen där man fann att stödmottagare i hög utsträckning har universitetsutbildning. Vidare kan sägas att de som är över 40 år är något mer benägna att nyanställa än de som är 40 år eller yngre.

Överlag finns inga större skillnader mellan de olika kategorierna vad gäller attityder, men värt att notera är att de som är yngre än 40 år anser att stödet bidragit till en ökning av omsättning i hästföretaget i större utsträckning än de respondenter som är äldre än 40 år. Något fler yngre än äldre uppgav även att stödet bidragit till att de startat hästföretaget. Noteras bör att majoriteten av de som svarat inte anger stödet som bidragande orsak till att starta företaget. Detta är som tidigare nämnts även kopplat till att ansökningar om startstöd inte omfattas av denna studie.

I Sverige finns ingen offentlig sysselsättningsstatistik över hästnäringen nationellt sett, däremot finns undersökningar om sysselsättningsgraden inom olika grenar av hästnäringen. De grenar inom som genererar mest sysselsättning i form av heltidstjänster är trav- och galoppbranschen. De som producerar hästfoder och tillhandahåller inackorderingsplatser är den näst största sysselsättningsgruppen inom hästnäringen och ridsporten bidrar till en hög sysselsättning vid ridskolor.²¹ I syfte att undersöka stödmottagarnas möjligheter till nyanställning efter genomförda investeringar och kompetensutvecklingsinsatser ombads enkätrespondenterna uppgive huruvida stödet möjliggjort nyanställningar.

²¹ Hästen i politiken - betyder mer än du tror, Nationella stiftelsen för hästhållningens främjande, 2006.

Figur 18. Andel företagare som har anställt ny personal i hästverksamheten under det senaste 12 månaderna (n=71).

Majoriteten av respondenterna, 87 % uppger att de inte har rekryterat någon till hästverksamheten under de senaste 12 månaderna.

Den låga andelen nyrekryteringar kan också bero på att hästföretag ofta är småföretag. Då näringen präglas av flertalet småföretag och enskilda firmor där hästverksamheten inte består i huvudsaklig verksamhet kan investeringarna ha lett till ökad sysselsättning för företagen även om effekter på nyanställning ej kan urskiljas.

En studie över hästföretagandet i Mälardalsregionen visar att hästnäringen kännetecknas av en stor mängd småföretag, där de flesta inte har några anställda överhuvudtaget.²² Upp till 99 % av hästföretagen i Mälardalen har färre än tio anställda. De flesta som verkar inom jordbrukssektorn har heller inte rollen av anställd utan är egen företagare eller familjemedlem.²³ Familjemedlemmars arbetsinsats i företaget syns därför inte i statistiken. Den ideella insatsen, exempelvis genom familjemedlemmars arbete i företaget, är ofta nödvändig för att många hästverksamheter ska kunna bedrivas.²⁴ Med detta som bakgrund i kombination med vissa hästanknutna verksamheters dåliga lönsamhet kan förklara att så många som 87 % uppger att de inte har anställt någon under det senaste året.

Det finns även anledning att anta att vissa typer av hästföretag inte har några avsikter att rekrytera. Inom flera verksamhetsområden på landsbygden finns många s.k. *livsstilsföretagare* som börjar med ett intresse eller en hobby och så småningom utvecklas till ett företag.²⁵ Gränsdragningen mellan vad som utgör hobby och företagande kan med sannolikhet bli svår att dra, engagemanget kan vara en stark drivkraft för verksamheten men syftet är inte att skapa ett livskraftigt företag utan snarare att utföra sin hobby och samtidigt på olika sätt dra ner kostnaderna för denna.

²² Kartläggning av förutsättningarna för ett kluster inom hästnäringen i Mälardalenregionen, Intersecta AB, 2009.

²³ Det går långsamt fram...: jämställdheten inom jord- och skogsbrukssektorn, Ds 2004:39.

²⁴ Hästen i politiken - betyder mer än du tror, Nationella stiftelsen för hästhållningens främjande, 2006.

²⁵ Glesbygdverket, Kvinnors företagande i gles- och landsbygder – fakta och fönster, juli 2008.

4.2.5 Sammanfattning

Enkätundersökningen har samlat in information om stödmottagarna i Västra Götalands län, upplevelsen av ansökningsprocessen och stödets upplevda effekter. Resultatet från enkätundersökningen bör ses i ljuset av att kvinnor generellt sett är överrepresenterade inom kategorin enskilda företagare inom hästnäringen.²⁶ Nedan följer en sammanfattande uppställning av enkätresultatet.

Resultatet av enkätundersökningen visar att enkätrespondenterna i stor utsträckning är,

- kvinnor,
- välutbildade,
- landsbygdsföretagare med hästverksamhet som huvudnäring,
- etablerade företagare.

Enkätrespondenternas hästverksamhet *kännetecknas* av,

- hög andel inackorderingsverksamhet,
- låg andel travverksamhet,
- att nära hälften har ridhus.

Enkätrespondenternas *har i hög utsträckning*,

- sökt investeringsstöd,
- genomfört investeringen.

Enkätrespondenterna *har i låg utsträckning*,

- sökt kompetensutvecklingsstöd.

Enkätrespondenterna upplever att *stödet bidragit till*,

- vidareutveckling av företaget till nya affärsområden,
- ökad omsättning.

Enkätrespondenterna upplever att *stödet i liten utsträckning lett till*,

- möjligheter att nyanställa,
- ökade möjligheter till extern finansiering,
- beslut om företagsstart.

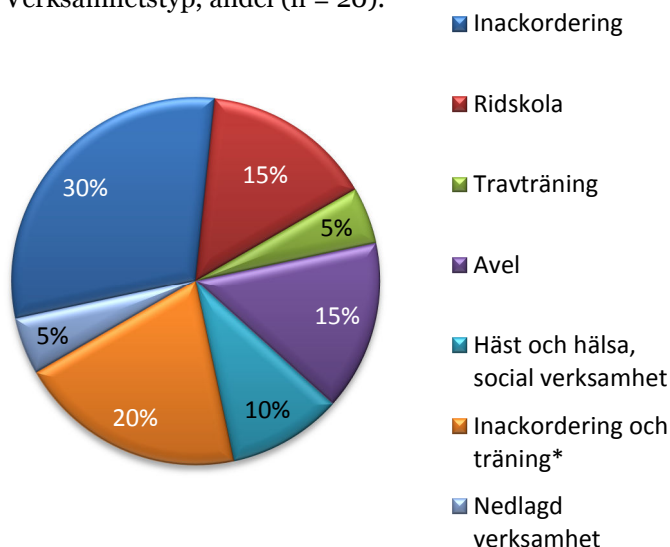
5. Resultat från fallstudierna

Följande kapitel är baserat på de fallstudier som genomförts som en del av studien. Kapitel inleds med en presentation av gruppen som intervjuats utifrån verksamhetsområde. Därefter följer en redogörelse utav respondenternas svar på samtliga intervjufrågor.

5.1 Respondenternas hästverksamhet

Genom intervjuerna var det möjligt att identifiera vilken typ av hästverksamhet respondenterna bedriver. Verksamheterna kunde delas in i sex huvudgrupper; inackordering, ridskola, travträning, avel, häst och hälsa, inackordering och träning och nedlagd verksamhet. Figuren nedan visar andelen företag inom intervjurespondentgruppen fördelat på respektive verksamhetstyp.

Figur 19. Verksamhetstyp, andel (n = 20).

*Avser inackordering i kombination med träning. Med träning avses travträning och ridskoleundervisning.

Tabellen visar att den vanligaste verksamheten bland intervjurespondenterna, inom samtliga fyra grupper, består av inackorderingsverksamhet vilken antingen drivs som landsbygdsföretagets huvudsyssla eller kombinerat med annan verksamhet. Efter inackorderingsverksamhet är företag med ridskoleverksamhet och avelsföretag vanligt förekommande. Verksamhetstypen som klassificerats som *Häst och hälsa, social verksamhet* innefattar bl. a. ett ponnylekis.

Fördelningen är jämn mellan de som har hästverksamhet som huvudverksamhet och de som uppger att den utgör en bisyssla. 11 företag uppger att hästverksamheten var den enda eller dominerande verksamheten medan 9 företag uppger att de hade andra anställningar eller verksamheter vid sidan av hästverksamheten.

Gemensamt för nästan alla respondenter, oavsett om verksamheten är huvudnäring eller bisyssla, är att väldigt mycket tid som läggs på hästverksamheten. De som arbetar heltid i hästföretaget uppger att deras arbete motsvarar upp till två heltidstjänster. I de flesta fall

arbetar även make eller sambo med hästarna, även om denne har annan anställning eller driver annan verksamhet.

5.2 Respondenternas uppfattning om stödet

Denna rapport visar på respondenternas uppfattningar av stödmöjligheterna som Landsbygdsprogrammet erbjuder genom Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Fokus under intervjuerna har därför legat på företagarnas erfarenheter och upplevelser av de stödmöjligheter som finns för företagare. Syftet med intervjuerna bestod i få en helhetsbild av,

- hästföretagens verksamhet och bakgrunden till att stöd söktes,
- hästföretagens uppfattning av och erfarenheter av stödet,
- hästföretagens hantering av avslag på en stödansökan och
- de effekter som ett beviljat stöd gett upphov till.

Hästföretagarna fick inledningsvis beskriva orsakerna till att de sökt investerings- eller kompetensutvecklingsstöd. Därefter fokuserades intervjun till de delar av ansökan som rör ansökningsprocessen och dialogen med Länsstyrelsen. De som beviljats stöd uppmantrades att beskriva stödets- och investeringens effekter på företagets verksamhet. De som fått avslag på sin ansökan tillfrågades om investeringen genomförts på annat sätt och i vilken omfattning. Resultatet från intervjuerna presenteras nedan i tre delar, ansökningsprocessen, stödets och investeringens effekter för företaget samt stödets utformning.

5.2.1 Ansökningsprocessen

Med ansökningsprocess menas beslutet att göra en ansökan, kontakten med Länsstyrelsen och andra myndigheter i samband med ansökan, själva genomförandet av ansökan och tidsperioden fram till slutgiltigt svar.

Företagen hade hört talas om stödmöjligheterna på olika sätt, många genom att ha mottagit informationsmaterial från Jordbruksverket med posten. Bland dem som inte arbetade med hästar på heltid var det vanligt att ha hört talas om stödmöjligheterna genom sin anställning utanför gården eller genom eget intresse. I ett fall var det en återförsäljare som tipsade företaget i samband med att företaget övervägde en investering.

En knapp majoritet av de intervjuade företagarna uppgav att de inte hade några problem med genomförandet av ansökan. De upplevde kraven som relevanta och inte särskilt betungande. En del av företagarna lyfter dessutom fram att kraven och pappersarbetet i samband med ansökan även har positiva effekter för dem. Många upplever att detta har gett dem möjlighet att tänka igenom sin företagsverksamhet avseende mål, lönsamhet och framtidsvisioner. Både företag som beviljats stöd och fått avslag har sett det positiva i att göra en genomgående analys av sin verksamhet i samband med ansökan.

Vid sidan av de företagare som inte upplevde att de hade några problem med genomförandet av ansökan upplevdes ansökningsprocessen som omotiverat krånglig eller på annat sätt betungande. I de fall där hästnäringen utgjort en bisyssla till huvudverksamheten har upplevelsen av krångliga regler varit mest framträdande. En respondent uppgav att en anställning utanför gården ger mindre tid för att uppfylla kraven i ansökan. De flesta

företag upplever att ansökan kräver väldigt mycket underlag och en omfattande arbetsinsats.

Det faktum att många behöver konsult hjälp för att formulera sin ansökan anger de som ett skäl för att kraven i samband med ansökan är orimligt höga. Totalt 7 företag anlidade en konsult för att fylla i ansökan och desto fler hade undersökt möjligheterna. De som avstod menade att konsultinsatserna var för dyra och att en konsultinsats inte garanterade beviljat stöd. Företagen har uttryckt sig såväl positivt som negativt om de konsultstöd som erbjudits och som de använt sig av. Många företagare menar att det bör finnas kostnadsfri rådgivning, alternativt bättre information och enklare ansökningskrav.

När det gäller kontakt, kommunikation och dialog med Länsstyrelsen uppger majoriteten av företagarna att denna har fungerat bra. De menar att de har blivit bra bemötta i sitt ärende och att det finns en förståelse för deras verksamhet och behov. Endast ett fåtal företag har negativa upplevelser av kontakten med Länsstyrelsen och dessa är uteslutande sådana som av olika skäl fått avslag på ansökan.

5.2.2 Stödets och investeringens effekter

Syftet med stödet är att stimulera hästnäringen genom att möjliggöra investeringar och utveckling som i sin tur får positiv effekt för den enskilda verksamheten och näringen i stort. Med stödets effekter menas i denna rapport huruvida den planerade investeringen eller kompetensutvecklingen har genomförts. Med investeringens effekter avses vilka konkreta effekter som genomförd investering har gett upphov till. Företagarna skiljde självmant tydligt på stödets effekter och investeringens effekter.

Då det är problematiskt att försöka mäta tillväxt i företagen har vi valt att undersöka indikatorer på tillväxt i form av företagets omsättning och sysselsättning. Under intervjuerna har företagen fått berätta om hur omsättning och sysselsättning påverkats sedan stöd beviljats och investeringen eller kompetensutvecklingen genomförts.

Nästan alla företagare som beviljats stöd hade genomfört investeringen eller kompetensutvecklingen eller stod i fas att genomföra den. De företagare som fått avslag på sin ansökan fick istället berätta om investeringen genomförts ändå och om den genomförts i samma omfattning som om de skulle ha beviljats stöd. Dessa företag har även fått resonera kring vilka effekter de tror att investeringen kommer ge i framtiden.

De huvudsakliga frågorna som ställts till företagen avseende stödets effekter är;

- Har investeringen/kompetensutvecklingen genomförts som planerat?
- I vilken utsträckning (har)/kan stödet bidra till ökad omsättning?
- I vilken utsträckning (har)/kan stödet bidra till nyanställningar?

Av de fem företagare som fått avslag på sin ansökan hade alla utom en av dem genomfört investeringen med egna medel, men i mindre omfattning. Den företagare som inte investerat lade ner hästverksamheten med anledning av beslutet.

Flera av respondenterna uppger att hästnäringen i generellt sett kännetecknas av dålig lönsamhet och långa arbetsveckor och att detsamma gäller deras verksamheter. Många menar att stödet är en förutsättning för att driva verksamheten framåt men att det inte är avgörande för verksamhetens fortlevnad. Majoriteten ser stödmöjligheterna som ett värdefullt bidrag till den övriga verksamheten. Stödet ger en snabbare utvecklingstakt, kan möjliggöra effektiviseringar i företaget och betraktas som ett lyft för företaget.

Nära hälften av de intervjuade företagen berättade att deras omsättning ökat sedan de beviljats stöd och genomfört investeringen eller kompetensutvecklingen. Som exempel kan nämnas att kompetensutveckling till ridskolelärare gett nya intäkter genom möjlighet att undervisa ryttare och byggnation av stall och boxar har gjort det möjligt att börja med inackordering som gett hyresintäkter. De som ännu inte kunnat se några effekter på omsättningen menade att detta berodde på att det gått för kort tid sedan investeringen genomfördes. Dessa trodde i regel att omsättningen skulle öka i framtiden. Däremot kunde de redan se effekter i form av minskad arbetsbörda.

Intressant att notera är att flera av dem som beviljades stöd uppgav att de med stor sannolikhet genomfört investeringen även om de nekats stöd. Företagen berättar att investeringen har planerats under väldigt lång tid och att de förmodligen genomfört investeringen ändå. Investeringen hade däremot blivit mindre eller genomförts stegvis under flera år.

Väldigt få företag uppgav att stödet eller investeringen skulle ge dem möjlighet att rekrytera någon till verksamheten, varken i dagsläget eller på sikt. Den främsta orsaken uppges vara den dåliga lönsamheten i branschen. Enbart två företag meddelar att de nyanställt med anledning av de effekter som stödet och investeringen gett. Desto fler företag är dock positiva inför framtiden. Många tror att de kommer få möjligheter att rekrytera på heltid, deltid eller timanställningar i framtiden.

5.2.3 Stödets utformning

Företagen har tillfrågats om sin syn på de stödmöjligheter som finns för hästföretagare i dagsläget. Med stödets utformning menas huruvida företagen upplever att nuvarande stödmöjligheter passar hästverksamhetens behov. Är stödmöjligheterna relevanta för den typ av verksamhet de bedriver? Finns de andra områden som de anser behöver stödjas men som nuvarande regler inte omfattar?

Samtliga som beviljats stöd är av naturliga skäl nöjda med nuvarande utformning av stödet. En fjärdedel av samtliga företagare hade ingen uppfattning om stödmöjligheterna eller ansåg att de var bra som de såg ut idag. Majoriteten hade dock idéer om hur stödet kunde förändras till det bättre för hästföretagen.

Den vanligaste synpunkten var att stödmöjligheterna till avelsföretag bör ses över. Flera respondenter ser uppenbara problem för avelsföretagen ifråga om deras möjligheter att söka stöd. Avelsverksamhet är en kapitalintensiv verksamhet som kräver ett långsiktigt perspektiv på lönsamhet. Tiden mellan att ett avelsdjur införskaffas till försäljning av produkten kan uppgå till flera år. Därför kan det bli problematiskt för unga avelsföretag att kunna visa på lönsamhet i företaget inom den tid som ansökan kräver. Respondenterna ser detta som ett problem eftersom lönsamhet i allmänhet inte kan garanteras inom kort tid i denna typ av företag. En av respondenterna befarade att detta kan leda till att branschen så småningom undermineras.

Många framförde att ansökan om bygglov, som är nödvändigt för hästföretag men inte för andra landsbygdsföretag, gör det mer komplicerat för hästföretagare att söka investeringsstöd för byggnationer. Företagen framhåller att exempelvis ett ridhus kräver bygglov från kommunen medan komplementbyggnader för jordbruksändamål går att uppföra utan bygglov. Många upplevde dagens reglering kring bygglov som särbehandlande och begränsande för deras verksamhet.

Några få respondenter menade att det idag är svårt att söka stöd för kombinerade verksamheter, exempelvis att hästverksamheten kombineras med rehabilitering av en viss

social grupp. En respondent hade sökt stöd för att bedriva hästverksamhet genom ett boende för missbrukare. Syftet var att använda hästarna, i kombination med andra behandlingsmetoder, i rehabiliteringen av missbrukare och kriminella. Verksamheten skulle även erbjuda arbetskraft till gårdar i närområdet. Respondenten uppgav att stöd inte beviljats eftersom lönsamheten i företaget hade för svag koppling till hästverksamheten. Respondenten upplevde det motsägelsefullt att inte bli beviljad stöd för en hästverksamhet som har positiva sociala effekter genom att motverka utanförskap. Att lönsamheten tydligt måste generera från hästarna upplevde respondenten som begränsande för företag som försöker tänka nytt och kombinera typisk landsbygdsverksamhet med utförande av andra tjänster.

5.2.4 Ridhus och ridleder

Ridhus är en byggnad som används för inomhusridning och används ofta för egen ridning och för ridskoleundervisning. Ridskolor och större hästanläggningar har normalt tillgång till ridhus. Det förekommer även att privatpersoner bygger ridhus. Sammantaget uppgår antalet ridhus i Västra Götaland till ca 166 st.²⁷

Några enstaka respondenter uppgav att ridhuset emellanåt hyrdes ut till andra aktörer för bedrivandet av olika aktiviteter. Respondenterna nämnde föreningar och klubbar som behöver stora ytor att vistas i som exempel på alternativ användare av ridhus. En vanlig aktivitet är hundkurser. Ridhuset kan även användas som lokal för olika större evenemang. Ridhus som ligger nära tätorter är mer attraktiva för uthyrning menade en av respondenterna.

Flera av respondenterna ser möjligheter att utveckla sina egna verksamheter genom att ridleder skapas eller förbättras för att locka hästturister till området. En ridled är en väg som tillåter ridning och används av ryttare för en dagslång ridtur. Ridleder kan med fördel jämföras med cykelleder och vandringsleder. Det finns totalt 6 ridleder och ridslingor i Västra Götaland och dessa återfinns i Göteborg, Gullspång, Karlsborg, Tidaholm och Mark.

Ett fåtal av respondenterna som sökt investeringsstöd har gjort detta för byggande och iordningsställande av övernattningsmöjligheter för turistande ryttare och boxar för deras hästar. För dem är bra ridleder viktigt för att kunna locka och erbjuda en bra upplevelse för hästturisterna. Västra Götaland har i dagsläget 128 hästturismföretag²⁸ som på olika sätt arbetar med utflyktsridning, sightseeing, bed & breakfast och kurser. En ökad hästturism kan i sin tur ge intäktsmöjligheter till andra verksamheter på landsbygden såsom foderförsäljare, lokala livsmedelsproducenter, transportföretag etc.

²⁷ Hästlänet Västra Götaland, Projektet Hästdemografi i Västra Götaland, 2011-10-31.

²⁸ Hästlänet Västra Götaland, Projektet Hästdemografi i Västra Götaland, 2011-10-31.

6. Möjligheter och förutsättningar att bedriva hästnäring på landsbygden

Enkäten innehöll öppna frågor där respondenterna uppmanades att beskriva och resonera kring sitt företagande på landsbygden samt förutsättningar för landsbygdsföretag generellt. Följande punkter sammanfattar enkätrespondenternas synpunkter från de öppna frågorna i enkäten.

1. **Använda** stödmöjligheterna strategiskt och aktivt för att stimulera hästverksamheten och öka dess konkurrenskraft.
2. **Underlätta** ansökningsprocessen som upplevs som krånglig. Många behöver konsult hjälp för att genomföra en ansökan.
3. **Öka** förståelsen för hästföretagens långsamma lönsamhetsutveckling, särskilt inom aveln.
4. **Driva** attitydförändrande arbete för att höja hästnäringens status i relation till andra gröna näringar.
5. **Möjliggöra** för unga att röra sig på landsbygden genom att satsa på kommunikationsmedel till träningsanläggningar och därmed underlätta för unga att delta i hästrelaterade aktiviteter.
6. **Marknadsföra** hästnäringen som en hälsosam, attraktiv livsstil.
7. **Sprida** goda exempel genom att lyfta fram framgångsrika landsbygdsföretagare.
8. **Jämställande** av hästföretag med andra landsbygdsföretag i myndigheters interna bedömningar.

Nedan presenteras enkätrespondenternas resonemang kring möjligheter och förutsättningar att bedriva hästverksamhet på landsbygden.

6.1 Förutsättningar för kvinnor att driva landsbygdsföretag

Enkätrespondenterna har många förslag på hur kvinnors företagande på landsbygden kan underlättas. Förslagen kretsade huvudsakligen kring utökade stödmöjligheter, utbildning av hästföretagare och ökat nätverkande för kvinnor.

Större delen av enkätrespondenterna var kvinnor och många uppgav även att de var högutbildade (se figur 5 och 6). Enkäten ger dock inte svar på relationen mellan kvinnor som svarat och högre utbildning. Därför kan det inte med utgångspunkt i resultatet av enkäten med säkerhet sägas att de kvinnor som är hästföretagarna är högutbildade men det tyder på att så är fallet. I lantbrukshushållet är det dessutom vanligast att kvinnan har den högre utbildningen.²⁹

Respondenterna gavs inte möjlighet att ange vilken utbildningsinriktning deras eftergymnasiala utbildning har. De har dock efterfrågat en särskild typ av utbildning för att främja kvinnors förmåga att driva landsbygdsföretag, utbildningar i företagande och af-

²⁹ Kvinnors företagande i gles- och landsbygder – fakta och fönster, Glesbygdsverket, juli 2008.

färsmässighet. Vissa respondenter har uttryckt sig som att de har ett personligt behov av sådan utbildning, medan andra menar att kvinnor med hästföretag behöver sådan utbildning generellt sett.

En majoritet av respondenterna uppmanade till utökade stödmöjligheter. Genom att stödet på olika sätt riktas till kvinnor, exempelvis genom att utöka stödmöjligheterna för kvinnodominerade verksamheter, kan kvinnors företagande främjas. Avelsverksamhet nämndes som exempel på en kvinnodominerad bransch med vanligtvis låg lönsamhet under företagets första år. Genom att underlätta en sådan bransch kan en kvinnodominerande och icke-vinstdrivande bransch lyftas.

De lönsamhetskrav som hästföretaget måste uppfylla inom en viss tid för att beviljas stöd upplevs som hårda av respondenterna. De uppmanar till att Länsstyrelsen lyfter visionsarbetet och sänker kraven på snabb lönsamhet. Respondenterna uppmanar även till att Länsstyrelsen satsar på mer informationsarbete om de stödmöjligheter som finns och på något sätt kan erbjuda bättre stöd under själva ansökningsprocessen. En respondent menar att bristen på kapital begränsar hästföretagens utvecklingsmöjligheter,

”Jag och många med mig, VILL satsa på t e x hästverksamhet men eftersom det krävs så stora ekonomiska investeringar är det lätt att inte våga ta steget fullt ut. T e x genom att ha en anställning vid sidan om, vilken i sin tur gör att ”landsbygdsföretaget” inte har möjlighet att utvecklas till fullo.”

Flera av respondenterna framförde att det kan ge positiva effekter att erbjuda utbildningar i företagande och hur man kan förvandla en hobbyverksamhet till affärsmässig verksamhet. De menar att det kan vara svårt att övergå från hobbyverksamhet till näringsverksamhet utan kunskap om vilka förutsättningar som krävs för att kunna driva ett företag med vinst. Några av respondenterna nämner att coaching i uppstartsfasen av ett företag kan ge positiva effekter. En respondent formulerar sig på detta sätt om behovet,

”Att sprida kunskap om företagande till hästföretagare, vilka generellt sett driver företag genom intresse och passion och inte affärsmässighet, är positivt. Det är oerhört viktigt att inom en sån här bransch ha någon som är krass och hjälper till att verklig-hetsförankra visionerna.”

Att skapa nätverk för kvinnor på landsbygden och aktiviteter kring dessa är ett återkommande förslag. Nätverken skulle kunna ledas av erfarna och kompetenta företagskvinnor som kan inspirera till att andra vågar satsa på sina idéer. Eftersom de kvinnodominerade hästverksamheterna ofta har bakgrund i hobby och privat intresse kan nätverken ha en stöttande effekt i arbetet med att omvandla hobbyverksamheten till affärsmässig verksamhet,

”Starta nätverk som leds av kompetenta och stöttande kvinnor. Jag upplever själv att kvinnor inte alltid hjälper eller stöttar varandra och att det till och med kan vara tvärtom, tyvärr.”

Respondenterna föreslår även aktiviteter såsom inspirationsföreläsningar och studieresor som kan organiseras av nätverken.

6.2 Hästnäringens möjligheter att motverka avfolkningen av landsbygden

Respondenterna har tenderat att tolka denna fråga som vilka begränsningar det finns i hästnäringen idag och hur dessa motverkar ungdomar från att driva landsbygdsföretag än att se till möjligheterna. I detta avsnitt har vi lyft fram de respondenters svar som besvarat frågan.

En respondent uppmanar till att man kopplar samman hästnäringen med rådande trend om en grön livsstil. Detta då man bör hitta nya sätt att dra nytta av att hästnäringen utgör en betydande del av den gröna näringen. Om det vidare finns tillgång till bra tränare, hästar och anläggningar på de orter där ungdomar bor tror respondenterna att det finns stora möjligheter att ungdomarna stannar kvar eller flyttar tillbaka till landsbygden för att driva hästföretag. Det förhållandet att så många yrken och verksamheter är kopplade till hästar gör att unga får flera yrken att välja mellan.

Om det går att livnära sig på landsbygdsföretag kommer ungdomar stanna eller återvända tror en respondent. Därför är det viktigt att på olika sätt visa att det går att driva småföretag på landet,

”Kan man livnära sig på ett eget företag, så stannar ungdomarna. Däremot tror jag ej långsiktigt på bidrag.”

Respondenterna upplever att det finns flera orsaker till avfolkningen och att flera problem inom hästnäringen är sammankopplade,

”Det finns många ungdomar som vill stanna i sin hembygd och arbeta med hästar. Problemet inom ridhästverksamheter är att marginalerna är små samtidigt som kunderna består nästan uteslutande av privatpersoner som inte har råd att lämna sin häst på träning i flera månader. Därmed är det svårt att ha råd att anställa även om man arbetsmässigt skulle behöva det.”

En annan respondent tycker att det är viktigt att lyfta fram att hästföretag idag oftast bara fungerar som komplement till annan verksamhet för att ge ungdomar en realistisk bild av hästnäringen.

6.3 Upplevelser av Länsstyrelsens förvaltande roll

Flera enkätrespondenter använde tillfället till att lyfta fram konstruktiv kritik till Länsstyrelsen och de stödmöjligheter som finns. Bland det som lyftes fram var positiv respons av Länsstyrelsens arbete med att bevara det öppna landskapet och de metoder som används för att stötta kvinnor som arbetar på landsbygden. Flera ville framföra att de har positiva upplevelser av de bidrag som ges och att det har medfört att företaget kunnat utvecklas. Förhållandevis många tackar Länsstyrelsen för den hjälp de fått och de möjligheter stödet innebär för deras verksamhet. Kontakten beskrivs som professionell, korrekt och bemötandet trevligt.

Enkätrespondenterna har även beskrivit aktuell problematik inom hästnäringen i allmänhet som de vill framföra till Länsstyrelsen. Många av synpunkterna tas även upp under de övriga öppna frågorna. Respondenterna passade på att ännu en gång påpeka att ansökningsprocessen upplevs som omotiverat krånglig,

”Det är väldigt knöligt för en ”vanlig person” att söka investeringsbidrag, och det är oerhört dyrt att anlita hjälp och eftersom risken finns att man får avslag på sin ansökan i slutändan så vågar man inte anlita hjälp...”

Det faktum att många företagare behöver konsulter för att genomföra ansökan säger också något om ungdomars möjlighet att söka stöd menar respondenterna. Genom att förenkla ansökningsprocessen tror flertalet respondenter att företagsverksamhet på landsbygden kan underlättas. De som är i störst behov av ett enkelt förfarande är de som har en anställning vid sidan av landsbygdsföretaget och där hästverksamheten ligger på gränsen mellan hobby och näringsverksamhet. Respondenterna menar att dessa personer ofta är kvinnor, har minst tid att lägga på ansökningsförfarandet och är i störst behov av stöd för att få verksamheten att utvecklas. Andra grupper som kan vinna på en enklare ansökningsprocess är ungdomar och nystartade företag. Nystartade företag har ofta hög arbetsbelastning under företagets första levnadsår vilket ger lite tid till att lägga på komplicerade ansökningsprocesser. Många menar att framtidsmöjligheterna på landsbygden på olika sätt måste säkerställas,

”Många sliter också ideellt i ryttarföreningar för att utveckla hästbygden i form av tillgång till ridanläggningar, tävling/tränings-verksamhet. De senaste vintrarna har säkert försenat de flesta p.g.a. all tid och kraft som har gått åt till snöröjning och de skador som orsakats på staket, byggnader o s v.”

Som respondenten ovan framhåller kan goda förutsättningar för hästnäringen på landsbygden innebära att det finns tillgång till träningsanläggningar och bra kommunikationsmöjligheter till dessa. För att locka ungdomarna krävs dessutom tillgång till professionella och välutbildade instruktörer på landsbygden. I dagsläget söker sig många till storstadsområden eller utomlands för att kunna utvecklas som ryttare, hästutbildare eller instruktör. En respondent menar att företag som arbetar med dessa delar bör få stöd utökade stödmöjligheter p.g.a. dess betydelse för näringens fortlevnad.

Tävlingsmöjligheter på landsbygden kan bidra till att öka landsbygdens status tror en respondent. Det kan också medföra att andra relaterade verksamheter lockas till landsbygden såsom, uppfödare och tränare.

Flera respondenter framhåller att kunskapen om hästnäringen behöver bli bättre. Detta kan göras genom information och sammanställande av statistik. Därigenom får man förutsättningar att arbeta mer riktat och kan göra attitydförändrande insatser. Enkätrespondenterna menar att förståelsen bör bli bättre när det gäller den arbetsinsats hästföretagare lägger ner på verksamheten. Trots detta behöver många anställningar utanför gården för att få verksamheten att gå ihop.

7. Hästnäringen och jämställdhet

Dagens jämställdhetspolitiska mål utgörs av jämn fördelning mellan makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet och att mäns våld mot kvinnor upphör.³⁰ Länsstyrelsen är en av de enheter i Västra Götaland som har i uppdrag att arbeta för att dessa mål uppfylls. Uppgiften består i att ta hänsyn till jämställdhet i alla politiska beslut och dessutom stödja kommuner, myndigheter och regionala aktörer i sitt jämställdhetsarbete.

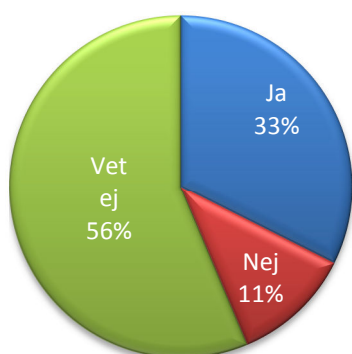
Ur ett historiskt perspektiv har kvinnor och mäns arbetsuppgifter på landsbygden haft en tydlig uppdelning. Kvinnan har ansvarat för hushållet och familjens försörjning såsom måltider, kläder och bostad medan mannen bedrivit en åkermark- och skogbruksproduktion.³¹ Jämställdhet är även en prioriterad fråga inom Landsbygdsprogrammet. Inom det horisontella kriteriet om ökad mångfald ingår strävan att få fler att intressera sig för att bedriva landsbygdsföretag, särskilt kvinnor och ungdomar. Utöver Länsstyrelsen allmänna skyldighet att se till de nationella målens genomförande i länet arbetar Länsstyrelsen aktivt med jämställdhet inom genomförandet av Landsbygdsprogrammet 2007-2013. Jämställdhet är en integrerad del av Länsstyrelsens genomförandestrategi och det ligger ett särskilt fokus på kvinnors företagande och möjligheter på landsbygden.

Oxford Researchs uppdrag var att i samband med enkät och intervjuer identifiera hur hästföretagarna ser på jämställdhet inom sin verksamhet, hästnäringen i allmänhet och hur villkoren ser ut för olika grupper att driva företag på landsbygden. När det gäller jämställdhet på arbetsmarknaden och för företagande i allmänhet menas framförallt allas lika rättigheter och möjligheter att driva och forma företag samt få en anställning.

7.1 Jämställdhetsarbete enligt enkätrespondenterna

Enkätrespondenterna tillfrågades i enkäten om de känner till Länsstyrelsens aktiva jämställdhetsarbete. Enkätsvaren presenteras inom figur 20.

Figur 20. Upplever att jämställdhet är en prioriterad fråga för Länsstyrelsen Västra Götalands Län, andel (n=71).

³⁰ Jämställdhetspolitikens inriktning 2011–2014, Skr. 2011/12:3.

³¹ Det går långsamt fram... - jämställdheten inom jord- och skogsbrukssektorn, Ds 2004:39.

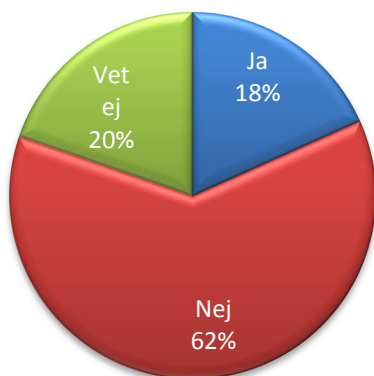
En tredjedel av respondenterna upplever att jämställdhet är en prioriterad fråga hos Länsstyrelsen Västra Götaland medan hela 56 % har angett att de inte vet.

Majoriteten uppgav att de inte vet eller inte har någon uppfattning om huruvida jämställdhet är ett prioriterat arbetsområde för Länsstyrelsen Västra Götaland. Okunskapen om Länsstyrelsens satsning på jämställdhetsfrågor kan ha flera vitt skilda orsaker. Det kan bero på att jämställdhetsarbetet inte är tillräckligt synligt för hästföretagarna eller att de nuvarande informationskanalerna inte når gruppen i tillräcklig omfattning. Det skulle även kunna bero på individuella faktorer hos företagarna såsom brist på tid att tillgodogöra sig sådan information eller p.g.a. ett allmänt ointresse för jämställdhetsfrågor eller Länsstyrelsens arbete generellt sett.

Resultatet är anmärkningsvärt då en rad åtgärder för Landsbygdsprogrammets genomförande är anpassade för att främja jämställdhetspolitiska mål. Det kan tyckas att det arbete Länsstyrelsen bedriver för att stärka kvinnors företagande på landsbygden i högre grad borde ha kommit till den kvinnodominerade hästnäringens och enkätrespondenternas kännedom, särskilt då en majoritet av respondenterna var kvinnor. Samtidigt är resultatet inte oroväckande, respondenterna har inte besvarat frågan om de känner till att Länsstyrelsen bedriver jämställdhetsarbete utan om de känner till att dessa frågor har *en framskjutande plats* i Länsstyrelsens arbete.

Förutom att enkätrespondenterna tillfrågades om kännedomen om Länsstyrelsens jämställdhetsarbete tillfrågades de även om de bedriver jämställdhetsarbete inom landsbygdsföretaget. För de respondenter som besvarade att landsbygdsföretaget bedriver ett jämställdhetsarbete gavs skrivutrymme för respondenterna att utveckla på vilket sätt de arbetar. Förutom att enkätrespondenterna tillfrågades om kännedom av

Figur 21. Jämställdhetsarbete i landsbygdsföretaget, andel (n =71)

Större delen av enkätrespondenterna, 62 % anger att de inte bedriver någon form av jämställdhetsarbete, enbart 18 % anser att de gör det.

Kännetecknande för majoriteten av hästföretagen är att de är små, ofta med få eller inga anställda. Att majoriteten av företagen uppger att de inte bedriver någon form av jämställdhetsarbete bör ses i ljuset av dessa omständigheter. Samtliga som svarade ja på frågan beskrev kort på vilket sätt de arbetar jämställdhet. Av svaren att döma ser många företagare lika fördelning av sysslorna mellan kvinna och man som jämställdhetsarbete.

Även i dagsläget är mäns och kvinnors arbetsmoment och ansvarsområden inom lantbruket olika, exempelvis genomförs fler maskininvesteringar av män, medan hästar oftare sköts av kvinnor.³² Främjande av en jämn könsfördelning i olika typer av arbete är ett sätt att behandla kvinnor och män jämställt på en arbetsplats. Genom att rotera arbetsuppgifterna kan kvinnor få arbeta inom mansdominerande områden och vice versa. Variationen i arbetet kan ge positiva effekter genom att uppmåna till nytänkande.

Några få svar tyder på att företagarna har ett mer planerat jämställdhetsarbete. Som exempel kan nämnas att man tar hänsyn till jämställdhet i ridning, rekrytering och delegering. Andra bedrev aktivt arbete med etik och försök att anställa människor med funktionsnedsättning. Detta tyder på att aktivt och genomtänkt jämställdhetsarbete förekommer i hästföretagen.

7.2 Intervjurespondenterna om jämställdhet

Enkäterna har undersökt målgruppens insikt i Länsstyrelsens jämställdhetsarbete och företagarnas tankar kring kvinnor och ungdomars möjligheter att driva företag på landsbygden. Intervjuerna har syftat till att ge en djupare bild av resonemangen som kan utläsas från enkätsvaren. Följande frågor har ställts till företagarna;

- Upplever du hästnäringen som jämställd?
- Har alla samma möjligheter att driva hästföretag?

Företagarna har även getts tillfälle att resonera kring frågeställningarna som förekom i enkäten,

- Vad kan göras för att få fler kvinnor att driva landsbygdsföretag?
- Hur kan hästnäringen stimulera ungdomar att stanna kvar eller återvända till landsbygden och bedriva företagsverksamhet?

Resultatet från intervjuerna presenteras nedan under rubrikerna; könsfördelningen inom hästnäringen, ungdomar på landsbygden och hästnäringens status.

7.2.1 Könsfördelningen inom hästnäringen

De flesta intervjurespondenter ser ingen uppenbar jämställdhetsproblematik för någon samhällsgrupp inom hästnäringen i allmänhet. De flesta tillägger samtidigt att de upplever att kvinnor är mest representerade i antal i de flesta delar av hästnäringen medan lantbruket i allmänhet är mansdominerat.

När det gäller förmågan och möjligheten att driva landsbygdsföretag ser de flesta respondenter inga begränsningar för kvinnor. Däremot framhåller några att vissa personlighetstyper är mer lämpade än andra att driva företag på landet. En respondent beskriver arbete på en gård som något mycket mer än ett 9-5 jobb. Det krävs att personen är beredd att lägga ner större delen av sin vakna tid och kraft i verksamheten. Därför beror det på

³² Det går långsamt fram... - jämställdheten inom jord- och skogsbrukssektorn, Ds 2004:39.

personens intresse och engagemang om man klarar av det. Flera respondenter påpekar att drivandet av landsbygdsföretag mer är en livsstil än ett jobb.

Däremot menar flera respondenter att det är problematiskt att det verkar som att större delen av de kvinnor som arbetar med hästar gör det på hobbynivå. Respondenterna pekar även på skillnader mellan olika grenar av hästnäringen när det gäller könsfördelningen. Majoriteten av de som jobbar i stallarna är kvinnor medan en avgörande majoritet inom travföretagen är män.

Några respondenter framhåller att det är underligt att så många kvinnor arbetar i hästnäringen trots att den till stor del innefattar fysiskt påfrestande arbete. Som exempel nämns tunga portar och hantering av unghästar. En respondent berättar att en del kvinnor ibland försöker köpa små höbalar för att underlätta tunga lyft. Andra menar att det är nödvändigt att en man, ofta make eller sambo, finns på gården för att sköta de tyngre sysslorna och maskiner.

Hälften av de intervjuade männen uppgav att engagemanget, intresset och ansvaret över hästarna ligger hos deras maka eller samboende kvinna. Kvinnan har även varit drivande när det gäller ansökan om stöd och att mannen står på ansökan återspeglar inte de verkliga förhållandena avseende ansvarsfördelningen ifråga om hästverksamheten.

Respondenterna tror att kvinnors företagande kan främjas genom skapandet av nätverk och nätverksträffar. Flera tror att forum där goda exempel kan presenteras och information spridas kan ge effekter såsom ökad samverkan och nyttjande av varandras resurser. I nätverken får kvinnor möjlighet att coacha varandra eller fungera som mentorer åt nya företagare.

7.2.2 Ungdomar på landsbygden

Den mest grundläggande utmaningen när det gäller att locka ungdomar till landsbygden anser respondenterna vara att visa att det kan vara lönsamt att driva landsbygdsföretag och att sådana företag har lovande framtidsutsikter. Respondenterna tror att det är viktigt att lyfta fram lyckade projekt, exempelvis genom att andra ungdomar beskriver hur de lyckats få igång en långsiktig verksamhet.

Respondenterna påpekar att det finns gymnasieskolor med olika typer av hästinriktningar. Problemet är därför inte en eventuell avsaknad av intresset av häst och landsbygd utan att det snarare krävs goda kunskaper i företagande och affärsmässighet. En respondent föreslår att ungdomar som vill starta landsbygdsföretag erbjuds ett års gratis bokföringshjälp eller regelbunden konsultation med en redovisningsekonom. Flera respondenter tror att det är viktigt att det i ungdomssatsningar framgår att landsbygdsföretag är långsiktiga projekt. Många menar att ungdomar behöver konkreta råd och aktivt stöd för att klara ett sådant steg.

För att stödja ungdomar till att bedriva företagsverksamhet på landsbygden rekommenderar respondenterna att utveckla en stödfunktion som hjälper ungdomar att forma kreativa idéer och sedan hjälpa dem att forma en handlingsplan för att förverkliga idén.

Skapandet av en attraktiv landsbygd med bra kommunikationsmöjligheter och tillgång till affärer och skolor tror flera av respondenterna är nödvändigt för att locka ungdomar tillbaka till landsbygden. Ett fåtal respondenter tror att det finns fördomar om livet på landsbygden. Därför behövs möjlighet till studiebesök och information om de verkliga förhållandena. En respondent tror att fel kanaler används för att locka ungdomar till landsbygden.

7.2.3 Hästnäringens status

Flera av de intervjuade företagen uppger att deras verksamhet eller att de som näringsidkare blir behandlade annorlunda i sina kontakter med samhället. De framhåller att deras hästverksamhet blir behandlad på andra sätt än lantbruk och skogsbruk genom att deras verksamhet inte tas på lika stort allvar. Att notera är att samtliga som upplever detta är kvinnor. En av respondenterna påpekar det motsägelsefulla i denna attityd då det idag finns fler hästar än kor i Sverige. Hästverksamhet ger dessutom viktiga inkomstkällor till landets lantbrukare, trots detta har hästnäringen låg status. Respondenterna ser det som ett problem att hästnäringen inte har samma status som lantbrukarna. En respondent frågade sig varför hästföretagare inte kallar sig för hästbönder. Även en sådan enkel terminologisk förändring skulle kunna ge effekter menade hon.

Respondenterna uppfattar att det är viktigt med ett bra bemötande från samhälle och myndigheter för att uppmuntra kvinnors företagare på landsbygden. Hur en person bemöts i början är avgörande för huruvida man vågar satsa på sin affärsidé menar en av respondenterna.

7.3 Avslutande kommentarer – synen på jämställdhet

Under djupintervjuerna framkom att många av respondenterna inte närmare reflekterat över jämställdhetsfrågor inom hästnäringen eller olika gruppers förutsättningar för företagande på landsbygden rent generellt. De intervjuade företagen resonerade på samma sätt som enkätrespondenterna. Tankarna runt jämställdhet kretsar i första hand runt könsfördelningen i arbetet på gården. Eftersom arbetet delas lika efter förmåga menar många att de inte ser någon jämställdhetsproblematik. Några av enkätrespondenternas svar tyder på att det i en del företag finns ett mer genomtänkt jämställdhetsarbete där ett jämställdhetsperspektiv är en integrerad del av verksamheten.

En del av respondenterna framförde att det är ett väldigt fysiskt påfrestande att driva hästföretag och att det gör det särskilt svårt för kvinnor att arbeta med hästar på egen hand. En av respondenterna menade att hon var beroende av sin make när det gäller de fysiskt krävande uppgifterna och att vissa kvinnor köpte exempelvis höbalar av mindre storlek för att underlätta lyften.

Enkätrespondenterna resonerar till stor del kring förutsättningar för företagande. För att komma till bukt med problemet att den kvinnodominerade hästnäringen ofta ligger på hobbynivå eller har lönsamhetsproblem föreslås utbildningar i affärsmässighet och skapandet av kvinnonätverk. Just nätverk och aktiviteter genom dessa är ett återkommande förslag.

Tydliga exempel på att landsbygdsföretag är lönsamma anses vara en viktig faktor för att hindra avfolkningen från landsbygden. Enkätrespondenterna betonar att intresset finns och att det är viktigt att visa att det går att livnära sig på sitt landsbygdsföretag.

Intervjurespondenterna menar att den största begränsningen ligger i att hästverksamheten är en livsstil. Verksamheten är periodvis fysiskt krävande men såväl kvinnor som män har samma förutsättningar att driva landsbygdsföretag. En respondent uttryckte det som att de personer som har möjlighet och förmåga att driva ett landsbygdsföretag måste vara starka och driftiga personer. Eftersom arbetet inte är knutet till vissa tider och i regel innebär en hel del ideellt arbete krävs att dessa personer är beredda att lägga ner sin själ i gården. Bara de som har ett stort engagemang och intresse för arbetet på gården klarar av att driva ett sådant företag menade respondenten.

Under intervjuerna har flera kvinnor med hästföretag berättat att de känner sig orättvist behandlade eller diskriminerade i kontakterna med samhälle och myndigheter. De menar att de har svårt för att bli tagna på allvar när de presenterar sina företagsidéer och utvecklingsplaner. Flera formulerar det som att de inte blir bemötta som seriösa näringsidkare.

Det är vanligt att hästföretag i gles- och landsbygd utvecklas utifrån ett intresse eller en livsstil.³³ Denna bakgrund kan göra det svårare att bli betraktad som en "riktig" företagare.³⁴ De upplevde att de inte blir bemötta som näringsidkare med en seriös verksamhet i sina kontakter med myndigheter. Det förhållandet att hästföretag ofta har en bakgrund eller karaktär av hobbyverksamhet kan vara en förklaring till att dessa företagare inte betraktas som riktiga näringsidkare.³⁵

³³ Kvinnors företagande i gles- och landsbygder – fakta och fönster, Glesbygdsverket, juli 2008.

³⁴ Kvinnors företagande i gles- och landsbygder – fakta och fönster, Glesbygdsverket, juli 2008.

³⁵ Kvinnors företagande i gles- och landsbygder – fakta och fönster, Glesbygdsverket, juli 2008.

8. Slutsatser

De beviljade företagsstöden har bidragit till sysselsättning men inte ökad nyanställning

Hästföretagens förmåga att nyanställa med anledning av stödet har varit låg, en femtedel av enkätrespondenterna menar att stödet kan kopplas samman till ökade möjligheter för nyanställning. Bland enkätrespondenterna uppgav 6 % att stödet i stor utsträckning lett till nyanställning och 15 % att de kunnat nyanställa i ganska stor utsträckning. Majoriteten uppger dock att stödet inte medfört nyanställningar. Trots att stödet inte har påverkat antalet personer som är anställda har sysselsättningen i företagen ökat. Sysselsättningsökningen har skett genom att stödet gett möjlighet att utöka den tid som läggs på verksamheten. Den främsta orsaken till att få nyanställningar gjorts uppgavs vara den dåliga lönsamheten i branschen. Desto fler företag är dock positiva inför framtiden och tror att de så småningom kommer att kunna rekrytera på heltid, deltid eller timanställningar.

Stödet har i de flesta fall lett till en ökad omsättning i företagen

Majoriteten av såväl enkätrespondenter som intervjupersoner uppger att stödet har bidragit till ökad omsättning. I verksamheter där ökad omsättning inte kunnat urskiljas har för kort tid förflutit sedan investeringen genomfördes. Företagen trodde i regel att omsättningen skulle öka i framtiden. Däremot kunde de redan se effekter i form av minskad arbetsbörda.

Beviljande av stöd ej avgörande för investeringens genomförande

Bland de som nekats stöd har vissa ändå genomfört investeringen medan andra inte gjort det. Flera av intervjurespondenterna uppgav att de har planerat sina investeringar under en längre tid och har beslutat att investeringen kommer att genomföras, oavsett utbetalt stöd eller ej. Investeringen kan emellertid ha genomförts i mindre omfattning och under en längre genomförandeperiod. Även stödmottagarna uppgav liknande resonemang.

Stödet – en förutsättning för snabb investering och snabb utveckling

Investeringen har i flertalet fall genomförts eller påbörjats. Intervjurespondenterna som beviljats stöd har uppgett att stödet var en förutsättning för att investeringen skulle kunna genomföras inom planerad tidsperiod. Detta har lett till att hästverksamheten kunnat utvecklas i snabbare takt än om investeringen inte delfinansierats genom stödet.

Stödansökningen leder till en genomtänkt affärsplan

Drygt en tredjedel av enkätrespondenterna menade att affärsplanen förändrats i någon utsträckning med bakgrund av stödansökan, medan majoriteten uppgav att ingen förändring skett. Under intervjuerna framkom att ansökningsförfarandet förmådde stödsökarna att grundligt *analysera* sin affärsplan. Detta hjälper företagarna framåt, särskilt de som befinner sig i gränslandet mellan hobbyverksamhet och näringsverksamhet. Stödansökningen var för många ett viktigt steg på vägen för att se sin verksamhet ur ett affärsmässigt perspektiv.

Välutbildade stödmottagare med låg lönsamhet i hästföretagen

Stödmottagare är välutbildade i förhållande till riksgenomsnittet. Under intervjuerna såväl som i enkätsvaren uttryckte flera av stödmottagarna att hästnäringen kännetecknas av dålig lönsamhet, långa arbetsveckor och ett stort behov av ideellt arbete.

Framtida behov - utökade stödmöjligheter för aveln

Ett tydligt behov finns för utökade stödmöjligheter till aveln. Inom de stödmöjligheter som finns i dagsläget efterfrågas större hänsyn för avelföretagens förutsättningar och långsamma lönsamhetsutveckling. Aveln sysselsätter många kvinnor, och genom att underlätta en sådan bransch kan en kvinnodominerande och icke-vinstdrivande bransch lyftas.

Ridleders nytta för landsbygdsföretagen och ridhusens alternativa användningsområden

Ridleder ger möjlighet till utveckling för hästföretagen och andra landsbygdsföretag. Hästturismen efterfrågar välskötta och inbjudande ridleder att erbjuda ryttare. En ökad hästturism kan i sin tur ge intäktsmöjligheter till andra verksamheter på landsbygden såsom foderförsäljare, lokala livsmedelsproducenter etc. Det är även möjligt att nya verksamheter uppstår längs ridleden som en följd av ryttarnas genomfart.

Hästföretagarna menar att ridhuset har fler användningsområden än enbart hästrelaterad verksamhet. Ridhus hyrs ut till olika aktörer och lämpar sig särskilt för evenemang som kräver stora öppna ytor.

Fortsatt behov av jämställdhetsarbete

När det gäller hästföretagarnas egen verksamhet menar få att de bedriver jämställdhetsarbete och när det förekommer är det i form av lika fördelning av sysslorna mellan kvinna och man. Enkätrespondenterna har begränsad uppfattning om att jämställdhetsfrågor är ett prioriterat område för Länsstyrelsen. Företagare som är kvinnor upplever att de inte blir bemötta som näringsidkare med en seriös verksamhet i sina kontakter med myndigheter. Resultatet visar att det finns ett behov av förändringsarbete, särskilt ifråga om attityden till kvinnors landsbygdsföretag. Om kvinnor som företagare uppfattas som seriösa näringsidkare i högre grad kan gamla tankesätt luckras upp och hästnäringen nå sin tillväxtpotential.

9. Referenser

SOU 2000:109, En svensk hästpolitik.

Ds 2004:39, Det går långsamt fram...: jämställdheten inom jord- och skogsbrukssektorn.

Hästnäringens samhällsekonomiska betydelse i Sverige, D. Johansson, SLU 2004.

Hästen i politiken - betyder mer än du tror, Nationella stiftelsen för hästhållningens främjande, 2006.

Glesbygdverket, Kvinnors företagande i gles- och landsbygder – fakta och fönster, juli 2008.

Kartläggning av förutsättningarna för ett kluster inom hästnäringen i Mälardalen, Intersecta AB, 2009.

Landsbygdsprogram för Sverige 2007-2013, Jordbruksverket, version mars 2010.

En livskraftig landsbygd- jordbruksverkets strategi för Landsbygdsprogrammets nationella projektstöd, 2008 reviderad 2010.

Axel 3 – utvärdering av åtgärder för att diversifiera landsbygdens ekonomi samt förbättra livskvaliteten på landsbygden, SLU, 2010.

Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelanden, Befolkningens utbildning 2010.

Arbetsmarknad och yrken inom Svensk hästnäring, Hästnäringens Nationella Stiftelse, 2011.

Landsbygdsprogram för Sverige år 2007-2013, Genomförandestrategi för Västra Götalands län – reviderad december 2010, 2011:01.

Skr. 2011/12:3, Jämställdhetspolitikens inriktning 2011–2014.

Hästlandet Västra Götaland, Projektet Hästdemografi i Västra Götaland, webbaserad databas, utdrag 2011-10-31.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN